

ვებგვერდი, 08/04/2016
სარეგისტრაციო კოდი
360160000.10.003.019225

**საქართველოს მთავრობის
დადგენილება №160
2016 წლის 1 აპრილი ქ. თბილისი**

**ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიისა და
2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმის დამტკიცების
შესახებ**

„საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-6 მუხლისა და ნარჩენების მართვის კოდექსის მე-11 და მე-12 მუხლების შესაბამისად:

მუხლი 1

1. დამტკიცდეს თანდართული „საქართველოს ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგია“ და „2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმა“.

2. „ნარჩენების მართვის 2016-2030 წლების ეროვნული სტრატეგიისა“ და „2016-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმის“ შესრულების კოორდინაცია განახორციელოს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ.

3. საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრომ უზრუნველყოს, 3 წელიწადში ერთხელ, ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმის განხორციელების ანგარიშის წარმოდგენა საქართველოს მთავრობისათვის.

მუხლი 2

დადგენილება ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე.

პრემიერ-მინისტრი

გიორგი კვირიკაშვილი

**ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია
2016-2030**

ეს ანგარიში მომზადებულია ევროპული კომისიის ფინანსური დახმარებით. ამ ანგარიშში გამოთქმული მოსაზრებები კონსულტანტებს ეკუთვნით და შესაძლებელია არ ასახავდეს ევროპული კომისიის მოსაზრებებს.

P particip

Particip-led Consortium comprising: Particip, Adelphi, AETS, Bipro, ELLE, ETI Consulting, Geotest, HTSPE, Milieu, NIRAS, PEMConsult, Poseidon

შინაარსი

ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია.....	1
აბრევიატურები.....	3
1 შესავალი.....	4
2 არსებული სიტუაცია და გამოწვევები.....	7
3 ნარჩენების მართვის სტრატეგიული მიმართულებები.....	19
3.1 იერარქია და პრინციპები.....	19
3.2 ხედვა, ამოცანები და მიზნები.....	21
4 სტრატეგიის შედეგები.....	34
4.1 შედეგები გარემოს დაცვის, მოსახლეობისა და პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროში.....	34
4.2 ტექნიკური და ფინანსური განხორციელებადობა.....	34
4.3 სხვა დადებითი შედეგები.....	35
დანართი 1 - ლოგიკური ჩარჩო.....	36

აბრევიატურები

გბრდს	საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
გეს	გარემოს ეროვნული სააგენტო
მგვ	მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება
ნეემ	ნარჩენი ელექტრო და ელექტრონული მოწყობილობა
ნმეს	ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია
ნმესგ	ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმა
რგის	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
LFA	ლოგიკური ჩარჩო-მიდგომა (Logical Framework Approach)

1 შესავალი

საქართველოს ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია (ნმეს) – შემდგომში მოხსენიებული, როგორც „სტრატეგია“ – შემუშავებულია ნარჩენების მართვის კოდექსისა და ევროკავშირი-საქართველოს ასოციირების შესახებ შეთანხმებით გათვალისწინებული დირექტივების მოთხოვნების შესაბამისად. სტრატეგიის მიზანია საქართველოში ნარჩენების მართვის განვითარების პროცესის ჰარმონიზება ევროპის ნარჩენების მართვის პოლიტიკასთან. სტრატეგიის განხორციელების მიზნით შემუშავებულია ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმა¹ (ნმესგ) – შემდგომში მოხსენიებული, როგორც „სამოქმედო გეგმა“. სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა საქართველოს ნარჩენების მართვის პოლიტიკის განუყოფელი ნაწილებია. სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებები დაკავშირებულია სტრატეგიით განსაზღვრულ მიზნებსა და ამოცანებთან.

სტრატეგია მოიცავს 15-წლიან პერიოდს (2016-2030 წწ.), რომელიც შესაძლოა პერიოდულად განახლდეს; სამოქმედო გეგმა კი შემუშავდება ყოველ 5 წელიწადში ერთხელ. პირველი სამოქმედო გეგმა მოიცავს 2016-2020 წლებს. სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმას აქვს ერთიანი ფორმატი. სტრატეგიის დანართში მოცემული მიზნებისა და ამოცანების შესრულების მიზნით განსახორციელებელი ღონისძიებები წარმოდგენილია სამოქმედო გეგმაში. სტრატეგია შესაბამისობაშია 2012-2016 წლების საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნულ პროგრამასთან და ითვალისწინებს საქართველოს გარემოსდაცვითი საქმიანობის შეფასების (გაეროს ევროპული ეკონომიკური კომისია, 2015 წ.) რეკომენდაციებს.

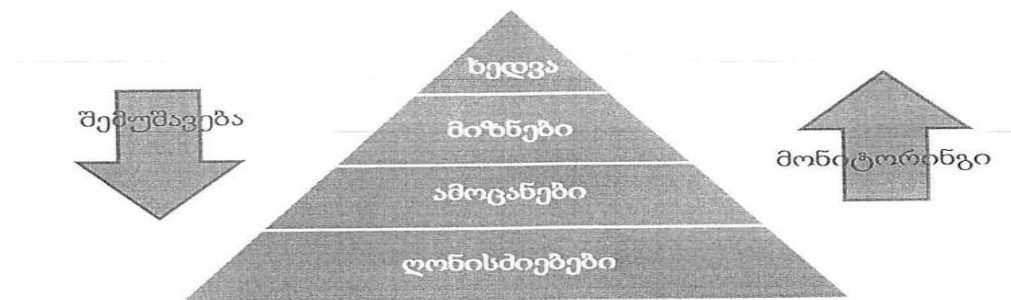
სტრატეგიის შემუშავების პროცესში გამოყენებული იყო „ლოგიკური ჩარჩო-მიდგომა“ (Logical Framework Approach - LFA), რომელიც ითვალისწინებს არსებული სიტუაციის შეფასებას და გამოწვევების იდენტიფიცირებას, ასევე შესაბამისი მიზნების განსაზღვრასა და პრობლემების გადაჭრის გზების ჩამოყალიბებას.

თითოეული დასახული მიზნისათვის სტრატეგიაში გაწერილია ამოცანები (შესრულების ვადების მითითებით). თითოეული ამოცანის მისაღწევად საჭიროა შესაბამისი ღონისძიებების განხორციელება, რომლებიც შეადგენენ სამოქმედო გეგმის ძირითად ნაწილს.

LFA მიდგომა შეიძლება შემდეგნაირად გამოიხატოს:

- ხედვა
- მიზნები (ხედვის შესაბამისად)
- ამოცანები (მიზნების შესაბამისად)
- ღონისძიებები (ამოცანების შესაბამისად)

ქვემოთ ილუსტრირებულია აღნიშნული მიდგომა:

აღნიშნული მეთოდი საშუალებას იძლევა განისაზღვროს მოკლევადიანი, საშუალოვადიანი და გრძელვადიანი ამოცანები. ღონისძიებები კი აუცილებლად კონკრეტული უნდა იყოს და მითითებული ჰქონდეს შესრულების ვადები.

LFA მიდგომა საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს (გბრდს) მისცემს სტრატეგიის/გეგმის განხორციელების მონიტორინგისა და მთავრობისთვის ყოველ სამ წელიწადში ერთხელ ანგარიშის წარდგენის საშუალებას.²

კოდექსის მიხედვით, ამოცანებისა და ღონისძიებების განსაზღვრისას, სავალდებულოა გარემოსდაცვითი სარგებლის და ტექნიკურ-ფინანსური საკითხების გათვალისწინება.

სტრატეგიით გათვალისწინებული ამოცანებისა და ღონისძიებების განხორციელება უზრუნველყოფს ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსათვის უსაფრთხო პირობების შექმნას.

ნარჩენების წარმოშობის წყარო შეიძლება იყოს სამრეწველო და მომსახურების სექტორები (ოფისები და ა.შ.), საავადმყოფოები, სასოფლო-სამეურნეო სექტორი, მოსახლეობა და სხვა. თვისებების მიხედვით, ნარჩენები შეიძლება იყოს სახიფათო ან არასახიფათო. ამასთან, ნარჩენები მახასიათებლების მიხედვით შეიძლება იყოს ინერტული (სტაბილური), ბიოდეგრადირებადი და ა.შ. ნარჩენების მართვის კომპლექსურობიდან გამომდინარე, სტრატეგია სახავს ზოგად მიზნებს ყველა ტიპის ნარჩენისათვის (გარდა რადიოაქტიური ნარჩენებისა და ვადაგასული მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლებისა (POPs)³) და გარკვეულ აქცენტებს აკეთებს ნარჩენების კონკრეტულ ნაკადებზე.

საერთაშორისო გამოცდილება ცხადყოფს, რომ ნარჩენების მართვა საკმაოდ რთული პროცესია და მართვის ისეთი სისტემის შექმნა, რომელიც შესაბამისობაში იქნება მსოფლიოს ყველაზე განვითარებული ქვეყნების ანალოგიურ სისტემებთან, ხანგრძლივი პროცესია. შესაბამისად, წინამდებარე სტრატეგიის მიზანია შექმნას მყარი საფუძველი ქვეყანაში ნარჩენების მართვის სისტემის ეტაპობრივი ჩამოყალიბებისა და განვითარებისთვის, საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილებისა და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაციის გათვალისწინებით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სტრატეგიაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა შესაძლებლობების გაძლიერებას, (პერსონალის კომპეტენტურობა, ფისკალური საშუალებები, ადმინისტრაციული სისტემები და ა.შ.) მმართველობის ყველა დონეზე და ზოგადად – ცნობიერების ამაღლებას.

სტრატეგიის მეორე (არსებული სიტუაცია და გამოწვევები) და მესამე (მიზნები და ამოცანები) თავები შემუშავებულია ინტენსიური კონსულტაციების საფუძველზე დაინტერესებულ მხარეებთან. არსებული გამოწვევები და შესაბამისი მიზნები, მათი მნიშვნელობის მეტი თვალსაჩინოებისათვის, დაჯგუფებულია ცხრა მიმართულებად:

1. კანონმდებლობა
2. ნარჩენების მართვის დაგეგმვა
3. ნარჩენების შეგროვება და ტრანსპორტირება
4. ნაგავსაყრელები
5. პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება და აღდგენა
6. ხარჯების ამოღება
7. მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება
8. მონაცემები ნარჩენების შესახებ
9. მართვის შესაძლებლობები

მეორე და მესამე თავებში წარმოდგენილი ინფორმაცია ასახავს 2015 წლისათვის არსებულ მდგომარეობას.

2 არსებული სიტუაცია და გამოწვევები

ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში საქართველოში არაერთი სასიკეთო ღონისძიება განხორციელდა ნარჩენების მართვის სფეროში. ამის მიუხედავად, წლების განმავლობაში დაგროვილი პრობლემების გადასაჭრელად საჭიროა მოხდეს სისტემური მიდგომის დანერგვა და ეფექტიანი ქმედებების განხორციელება. 2015 წლისთვის არსებული

მდგომარეობა და გამოწვევები მოკლედ არის აღწერილი ქვემოთ მოცემულ პრიორიტეტულ საკითხებთან მიმართებაში.

კანონმდებლობა:

საქართველოს კანონი „ნარჩენების მართვის კოდექსი“ მიღებულ იქნა 2014 წლის 26 დეკემბერს და ძალაში შევიდა 2015 წლის იანვარში. აღნიშნული კანონის მიღებამდე, ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული საკითხები ნაწილობრივ რეგულირდებოდა რიგი დარგობრივი საკანონმდებლო აქტებით და გარკვეულწილად – საერთაშორისო კონვენციებით. მიღებული კოდექსი ეფუძნება ევროკავშირ-საქართველოს შორის გაფორმებული ასოციირების შესახებ შეთანხმებით გათვალისწინებული დირექტივებისა და რეგულაციების მოთხოვნებს, ასევე საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკას; თუმცა, ჯერჯერობით, სრულად არ არის შემუშავებული კოდექსის სრული იმპლემენტაციისათვის აუცილებელი მთელი რიგი კანონქვემდებარე აქტები.

კოდექსი არ არეგულირებს სამთო-მოპოვებითი მრეწველობიდან წარმოქმნილ ნარჩენებს (სამთო გადამამუშავების ნარჩენებს). სამთო გადამამუშავების ნარჩენები გარკვეულწილად რეგულირდება კანონით „წიალის შესახებ“. თუმცა, აღნიშნული კანონი არ შეესაბამება ასოციირების შეთანხმების მოთხოვნებს. სამთო გადამამუშავების ნარჩენი დიდ რისკს წარმოადგენს გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობისთვის; ევროკავშირთან ასოციირების შესახებ ხელშეკრულების მოთხოვნების შესაბამისად, უნდა შემუშავდეს შესაბამისი კანონმდებლობა.

ნარჩენების მართვის სფეროში საქართველო ორი ძირითადი საერთაშორისო კონვენციის მხარეა. კონვენციები სპეციალურ მოთხოვნებს აწესებენ წვერი ქვეყნებისთვის, რომელთა განხორციელება ქვეყნის მხრიდან განსაკუთრებულ ძალისხმევას მოითხოვს. ეს კონვენციებია:

1. ბაზელის კონვენცია „სახიფათო ნარჩენების ტრანსსასაზღვრო გადაზიდვასა და მათ განთავსებაზე კონტროლის შესახებ“

2. სტოკჰოლმის კონვენცია „მდგრადი ორგანული დამბინძურებლების შესახებ“

მინამატას კონვენცია „ვერცხლისწყლის შესახებ“ - ხელმოწერილია, მაგრამ ჯერ არ არის რატიფიცირებული საქართველოს მიერ.

საერთაშორისო კონვენციების მოთხოვნები არ არის სრულად ასახული ეროვნულ კანონმდებლობაში. პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისობის გარეშე, კონვენციების განხორციელება ეფექტიანი არ არის. მაგალითად, ქვეყანაში მოქმედებს „ნარჩენების ტრანზიტისა და იმპორტის შესახებ“ საქართველოს კანონი. თუმცა, აღსანიშნავია, რომ მოცემული კანონი სრულად ვერ ასახავს ბაზელის კონვენციის და ევროკავშირის შესაბამისი რეგულაციების მოთხოვნებს, მათ შორის წინასწარი შეტყობინების პროცედურებს. ასევე, არ არეგულირებს ექსპორტის საკითხებს. საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო ევროკავშირთან თანამშრომლობით მუშაობს „ნარჩენების იმპორტის, ექსპორტის და ტრანზიტის შესახებ“ ახალი კანონის პროექტზე.

კოდექსის დებულებების და საერთაშორისო კონვენციების მოთხოვნების აღსრულება უაღრესად მნიშვნელოვანია და ეს პროცესი გაუმჯობესებას საჭიროებს როგორც ცენტრალურ, ასევე ადგილობრივ დონეზე. მაგალითად, კანონმდებლობით გათვალისწინებული მოთხოვნების მიუხედავად, კვლავ ფუნქციონირებს უკანონო

ნაგავსაყრელები, გრძელდება დაცული ტერიტორიებისა და ტურისტული კომპლექსების, ასევე სხვა ტერიტორიების დანაგვიანება, კომპანიები სრულად არ ასრულებენ არსებულ საკანონმდებლო მოთხოვნებს და ა.შ.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, ევროკავშირის ნარჩენების მართვის კანონმდებლობასთან შემდგომი ჰარმონიზაცია, მისი ეფექტიანი განხორციელება და აღსრულება გადამწყვეტი მნიშვნელობისაა ქვეყანაში ნარჩენების მართვის გამართული სისტემის ჩამოყალიბებისათვის.

გამოწვევები:

- ევროკავშირ-საქართველოს ასოცირების შესახებ შეთანხმების მოთხოვნების და საერთაშორისო კონვენციების ეროვნულ კანონმდებლობაში ასახვის პროცესის გაგრძელების საჭიროება
- ეროვნული საკანონმდებლო და საერთაშორისო მოთხოვნების სრულად განხორციელების საჭიროება
- აღსრულების გაუმჯობესების საჭიროება

ნარჩენების მართვის დაგეგმვა:

დღეისათვის საქართველოში არ არის ჩამოყალიბებული ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სისტემა და არც ამის სამართლებრივი ვალდებულება არსებობდა კოდექსის მიღებამდე. მუნიციპალიტეტებს არ გააჩნიათ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმები, თუმცა, დონორთა მხარდაჭერით აღინიშნება გარკვეული აქტივობები ამ მიმართულებით. არც კომპანიებს გააჩნდათ ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავების ვალდებულება და მხოლოდ გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას დაქვემდებარებული საქმიანობის განმახორციელებელ კომპანიებს ევალებოდათ ნარჩენების მართვის გეგმების წარმოდგენა. მიუხედავად ამისა, კომპანიების ძალიან მცირე ნაწილს გააჩნია ასეთი გეგმა.

კოდექსი ითვალისწინებს ქვეყანაში ნარჩენების მართვის დაგეგმვის კომპლექსური სისტემის ჩამოყალიბებას. კოდექსი განსაზღვრავს გბრდს-ს ვალდებულებას, შეიმუშაოს 15-წლიანი ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია, ყოველ 5 წელიწადში ერთხელ 5 წლიანი ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმა და ბიოდეგრადირებადი მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სტრატეგია. გარდა ამისა, კოდექსი ადგენს მუნიციპალიტეტების ვალდებულებას, შეიმუშაონ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმები. ამასთან ერთად, კომპანიები (რომლებიც წარმოქმნიან კანონით დადგენილ ზღვრულ რაოდენობაზე მეტ ნარჩენს) ვალდებული არიან შეიმუშაონ კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმები და განსაზღვრონ კომპანიის გარემოსდაცვითი მმართველი.

გამოწვევები:

- მუნიციპალიტეტების ნარჩენების მართვის გეგმების არარსებობა და მათი დანერგვის აუცილებლობა

- კომპანიების უმეტესობაში ნარჩენების მართვის გეგმების არარსებობა
 - მუნიციპალიტეტებში დაგეგმვის შესაძლებლობების და გამოცდილების ნაკლებობა
- ნარჩენების შეგროვება და ტრანსპორტირება:

კოდექსის თანახმად, მუნიციპალური, მათ შორის საყოფაცხოვრებო ნარჩენის შეგროვება და ტრანსპორტირება მუნიციპალიტეტის პასუხისმგებლობაა. დღეისთვის საქართველოში დაახლოებით 900 000 ტონა საყოფაცხოვრებო ნარჩენი წარმოიქმნება. ნარჩენების შეგროვება, ძირითადად, დიდ ქალაქებში ხდება. ნარჩენების შეგროვების მომსახურებას, უმეტესწილად, საჯარო ოპერატორები ახორციელებენ (შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებები (შპს) ან არაკომერციული (არამომგებიანი) იურიდიული პირები (ა(ა)იპ), რომლებშიც სახელმწიფოს/ მუნიციპალიტეტის წილი 100%-ია). ქვეყანაში აღინიშნება კერძო სექტორის გარკვეული ჩართულობა ნარჩენების მართვის სფეროში, მაგრამ საჯარო-კერძო პარტნიორობის (Public-Private Partnership) პოლიტიკა ნათლად ჩამოყალიბებული არ არის.

დიდ ქალაქებში მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვება და ტრანსპორტირება შედარებით ახალი საშუალებებით ხორციელდება, მაშინ როდესაც პატარა ქალაქებსა და სასოფლო დასახლებებში ნარჩენების ტრანსპორტირება, ასეთი მომსახურების არსებობის შემთხვევაში, ხორციელდება მოძველებული სატრანსპორტო საშუალებებით. კოდექსის თანახმად, ოპერატორი, რომელიც ახორციელებს ნარჩენების შეგროვებას, ტრანსპორტირებას ან/და დამუშავებას, უნდა ფლობდეს შესაბამის ნებართვას ან გავლილი ჰქონდეს შესაბამისი რეგისტრაცია (რეგისტრაციის ვალდებულება ამოქმედდება 2016 წლის 1 სექტემბრიდან).

არ ხდება მუნიციპალური ნარჩენების წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირება და მათი შესაბამისი საშუალებებით შეგროვება/ტრანსპორტირება (მუნიციპალიტეტებს სეპარირებული შეგროვების სისტემის ეტაპობრივი დანერგვის ვალდებულება ეკისრებათ 2019 წლიდან).

სამედიცინო ნარჩენების მართვის პასუხისმგებლობა საკუთარ ტერიტორიაზე ეკისრებათ სამედიცინო დაწესებულებებს, რომლებიც ხელშეკრულებას აფორმებენ სამედიცინო ნარჩენების მართვის ოპერატორებთან; რეგულირება და კონტროლი ხორციელდება საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს მიერ გზრდს-თან ერთად. ამჟამად, მოქმედი კანონმდებლობა სრულად არ ითვალისწინებს ადმინისტრირების ყველა პროცედურას სამედიცინო დაწესებულებებში (კერძოდ კი ზოგიერთი ამბულატორიული სერვისის მიმწოდებლის) ნარჩენების მართვის ზედამხედველობასთან დაკავშირებით. შესაბამისად, სამედიცინო ნარჩენების გარკვეული ნაწილი, შესაძლებელია, ყოველგვარი წინასწარი დამუშავების გარეშე კვლავ ხვდებოდეს ნაგავსაყრელებზე. დღეისათვის არსებული თერმული დამუშავების ობიექტების წარმადობა საკმარისი არ არის.

არ არსებობს სრული მონაცემები წლიურად წარმოქმნილი სამედიცინო, ცხოველური და სხვა ზოგიერთი (მათ შორის სპეციფიკური) ნარჩენის რაოდენობის შესახებ. ზოგიერთი სპეციფიკური ნარჩენი, როგორცაა ნარჩენი ზეთი, პლასტიკი და შეფუთვის ნარჩენები, შეზღუდული რაოდენობით რეციკლირდება კერძო კომპანიების მიერ.

გამოწვევები:

- მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების მომსახურება არ მოიცავს საქართველოს მთელ ტერიტორიას
- მცირე ზომის ქალაქებსა და სასოფლო დასახლებებში ნარჩენების შეგროვების საშუალებები, ასეთის არსებობის შემთხვევაში, მოძველებული და არასტანდარტულია; შეგროვების სისტემა არაეფექტურია
- არ ხდება მუნიციპალური ნარჩენების სეპარირება და შესაბამისი შეგროვება
- საჯარო-კერძო პარტნიორობის პოლიტიკა არ არის ნათლად ჩამოყალიბებული
- სახიფათო ნარჩენები (მაგ., სამედიცინო და სხვა სპეციფიკური ნარჩენები) კვლავ ხვდება ნაგავსაყრელებზე.

ნაგავსაყრელები:

2015 წლის მდგომარეობით, საქართველოში საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი მხოლოდ ოთხი ნაგავსაყრელია (ერთი კერძო და სამი სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული). თითქმის ყველა სასოფლო დასახლებას აქვს ერთი ან მეტი მცირე ზომის სტიქიური ნაგავსაყრელი. ხშირ შემთხვევაში ისინი განთავსებულია მდინარეების ნაპირებზე ან მოსახლეობასთან ახლოს და, შესაბამისად, საფრთხეს უქმნის ადამიანის ჯანმრთელობასა და გარემოს. საერთო ჯამში საქართველოში აღირიცხება 60-მდე ოფიციალური ნაგავსაყრელი, რომლებსაც არ გააჩნიათ გარემოზე ზემოქმედების ნებართვა და ბევრად მეტი მცირე ზომის სტიქიური ნაგავსაყრელი.

ნარჩენების მართვის კოდექსის თანახმად, არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელების მოწყობა, მართვა და დახურვა (გარდა ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტისა და აჭარის ა/რ-ის ნაგავსაყრელებისა) განეკუთვნება საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს კომპეტენციას, რომელიც აღნიშნულ უფლებამოსილებას ახორციელებს მისთვის სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული 100%-იანი წილის მართვის უფლებით გადაცემული შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიის“ მეშვეობით. კომპანია აქტიურ ღონისძიებებს ახორციელებს ძველი ნაგავსაყრელების გაუმჯობესების და ახალი ნაგავსაყრელების მოწყობის მიზნით. 2015 წლის მდგომარეობით დახურულია 13 და განახლებულია 28 ნაგავსაყრელი. ასევე, ახალი რეგიონული არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელების მოწყობის მიზნით, მიმდინარეობს სამუშაოები ქვემო ქართლსა და იმერეთში. ასევე, აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკაში მიმდინარეობს ახალი სანიტარიული ნაგავსაყრელის მოწყობის (ნაგავსაყრელის მშენებლობის ნებართვა გაცემულია) და ძველი ნაგავსაყრელის დახურვის აქტიური სამუშაოები. მოცემულ რეგიონში ნაგავსაყრელების მოწყობა და მართვა აჭარის ა/რ-ის შესაბამისი სტრუქტურების კომპეტენციაა.

ნარჩენების უმეტესი ნაწილი განთავსდება ნაგავსაყრელზე. არ აღინიშნება რაიმე სახის აქტივობა ნაგავსაყრელზე მუნიციპალური ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების განთავსების შემცირების მიმართულებით; თუმცა კოდექსი ითვალისწინებს მუნიციპალური ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების მართვის სტრატეგიის შემუშავებას. არ არსებობს სახიფათო და ინერტული (მათ შორის – სამშენებლო) ნარჩენების, ნაგავსაყრელები. არსებული ნაგავსაყრელების მხოლოდ მცირე რაოდენობას აქვს გამოყოფილი სპეციალური უჯრედები ისეთი ნარჩენებისთვის, როგორცაა მაგალითად აზბესტის ნარჩენები.

გამოწვევები:

- არსებული ნაგავსაყრელები არ შეესაბამება კანონმდებლობით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს
- მცირე ზომის სტიქიური ნაგავსაყრელების დიდი რაოდენობა
- არ არსებობს სახიფათო და ინერტული ნარჩენების ნაგავსაყრელები
- არსებულ ნაგავსაყრელებზე არ არის გამოყოფილი სპეციალური უჯრედები სპეციფიკური ნარჩენებისთვის
- დიდი ოდენობით ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების განთავსება ნაგავსაყრელებზე.

პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება და აღდგენა:

საქართველოში სუსტად არის განვითარებული ნარჩენების პრევენციის, ხელახალი გამოყენების, რეციკლირებისა და აღდგენის პრაქტიკა. მონაცემები ამ მიმართულებით ძალიან მწირია კომპანიებისა და გადამამუშავებელი ობიექტების მხრიდან ანგარიშგების სამართლებრივი ვალდებულების არარსებობის გამო (კოდექსის თანახმად, აღნიშნული ვალდებულება ძალაში 2016 წლის 1 აგვისტოდან შედის).

ფინანსური წახალისების მექანიზმების არარსებობის გამო, ლიმიტირებულია საქართველოში ხელახალი გამოყენება და მხოლოდ ისეთ ნარჩენებს ეხება, როგორცაა მაგ. მინის ბოთლები.

საქართველოში შეზღუდული რაოდენობით არსებობს ისეთი მასალების რეციკლირების ობიექტები, როგორცაა ქაღალდი, მინა, პლასტიკი და სხვა. თუმცა, არ ხდება აღდგენილი რაოდენობების აღრიცხვა და, შესაბამისად, მონაცემები არ არის ხელმისაწვდომი. რეციკლირებას მხოლოდ კერძო კომპანიები ახორციელებენ და მხოლოდ ისეთი ნარჩენების რეციკლირება ხდება, რომელთა შეგროვების და დამუშავების ღირებულება (1 ტონაზე) ახალი ნედლეულის ღირებულებაზე ნაკლებია.

ქვეყანაში ფუნქციონირებს ნარჩენების გადამამუშავების რამდენიმე ობიექტი და დღემდე არ არსებობს ნარჩენიდან ენერჯის აღდგენის საწარმო.

წახალისების ზომების და ნარჩენების პრევენციისა და სეპარირების ხელშემწყობი მექანიზმების არარსებობა ზღუდავს ხელახალი გამოყენებისა და რეციკლირების შესაძლებლობებს საქართველოში.

გამოწვევები:

- ნარჩენების პრევენციის მექანიზმების არარსებობა
- ნარჩენების სეპარირების მწირი პრაქტიკა და ნარჩენების აღდგენის ობიექტების სიმცირე
- ხელახალი გამოყენების, რეციკლირებისა და ნარჩენების აღდგენის გაუმჯობესების მიზნით, წამახალისებელი მექანიზმების ნაკლებობა/არარსებობა

ხარჯების ამოღება:

საქართველოში მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავებისთვის დაწესებულია მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის დასუფთავების მოსაკრებელი. მუნიციპალიტეტის ტერიტორიის დასუფთავების მოსაკრებლის (ტარიფის) ოდენობის დადგენა მუნიციპალიტეტის კომპეტენციაა (მოსაკრებლის ოდენობა განისაზღვრება

მუნიციპალიტეტის საბჭოს – საკრებულოს მიერ, ზედა ზღვარი კი დადგენილია ეროვნული კანონმდებლობით). მოსაკრებელი გადაიხდება თვეში ერთხელ და ძირითადად განისაზღვრება ერთ სულ მოსახლეზე, ხოლო კომპანიების შემთხვევაში – დაკავებული ფართის ან წარმოქმნილი ნარჩენების ოდენობის მიხედვით. მოსახლეობა მოსაკრებელს იხდის მხოლოდ მომსახურების არსებობის შემთხვევაში. გადაუხდელობის შემთხვევაში ჯარიმების დაკისრება ხდება ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსის შესაბამისად, თუმცა ასეთი ჯარიმების რეალურად დაკისრების თაობაზე მონაცემები არ არსებობს. უმეტეს შემთხვევებში არ ხდება მოსაკრებლის სრულად შეგროვება.

მუნიციპალიტეტების მიერ განსაზღვრული მუნიციპალური ნარჩენების მოსაკრებლის ოდენობა დაბალია და ის სრულად ვერ ფარავს ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირების, დამუშავების ხარჯებს. ნარჩენების შეგროვების და ტრანსპორტირების ღირებულების უდიდესი ნაწილი სუბსიდირებულია მუნიციპალიტეტების მიერ. შესაბამისად, ხარჯების ამოღების სისტემა ნარჩენების მართვის სფეროში გაუმჯობესებას საჭიროებს. შედეგად, გამოყენებული ტექნიკური აღჭურვილობისა და ნარჩენების შეგროვების ხარისხი, უმეტეს რეგიონებში, არ შეესაბამება თანამედროვე სტანდარტებს. ახალი ნაგავსაყრელების მოწყობის საინვესტიციო ხარჯებს სრულად ფარავს სახელმწიფო, ძირითადად საერთაშორისო საფინანსო ინსტიტუტებიდან მიღებული სესხებით. ნარჩენების წარმოქმნილი კომპანიები ვალდებული არიან დააფინანსონ ნარჩენების გადამუშავება. თუმცა, გასულ წლებში არსებული სუსტი ეკონომიკური მდგომარეობა/კომპანიების სტატუსი, სამართლებრივი აქტების ნაკლებობა და აღსრულების დაბალი დონე ნარჩენების მართვის სფეროში, ასევე, პრობლემური წვდომა სესხებზე, წარმოადგენს კომპანიების მხრიდან დაბალი საინვესტიციო აქტივობის მიზეზს ნარჩენების მართვის სფეროში.

გამოწვევები:

- ადეკვატური სატარიფო პოლიტიკის არარსებობა, რომელიც უზრუნველყოფდა ნარჩენების შეგროვების მომსახურების გაუმჯობესებას
- ხარჯების ამოღების ეფექტიანი მექანიზმის არარსებობა (როგორც მოსახლეობის, ასევე კომპანიების შემთხვევაში)
- მოსაკრებლის დაბალი ოდენობა
- მოსაკრებლის არასრული შეგროვება

მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება:

კოდექსს შემოაქვს მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება (მგვ), რაც გულისხმობს იმას, რომ ისეთი პროდუქტის მწარმოებელმა, რომელიც შემდგომში სპეციფიკური ნარჩენი ხდება და ამ პროდუქტის ბაზარზე განმთავსებელმა უნდა იზრუნონ პროდუქტის იმგვარი ფორმის მიცემაზე, რომელიც შეამცირებს ნარჩენებს და, შესაბამისად, გარემოზე უარყოფით გავლენას. ასევე მწარმოებელს/ბაზარზე განმთავსებელს ეკისრება გამოყენებული პროდუქციის (ნარჩენის) შეგროვების, სეპარაციის და დამუშავების პასუხისმგებლობა, მათი შემდგომი აღდგენის მიზნით.

მგვ მიჩნეულია მთავარ ფინანსურ და სამოქმედო ინსტრუმენტად, რომელიც ხელს უწყობს რესურსდამზოგავი ეკონომიკის განვითარებას და ნარჩენების მართვის ისეთი სქემის ჩამოყალიბებას, რომელიც შესაბამისობაშია კოდექსით განსაზღვრულ ნარჩენების მართვის იერარქიასთან. ეს მიდგომა მრავალი წლის მანძილზე ფართოდ გამოიყენება განვითარებულ ქვეყნებში და საკმაოდ ეფექტანია. ვინაიდან მგვ მიდგომა ქვეყნისთვის სიახლეს წარმოადგენს, ის ეტაპობრივად უნდა დაინერგოს. ზოგიერთი საბაზისო სავალდებულო მოთხოვნა ძალაში შედის 2019 წლიდან.

ვალდებულებათა დანერგვასთან ერთად, მგვ პრინციპის წარმატებისთვის აუცილებელი წინაპირობაა წახალისების მექანიზმების ამოქმედება.

გამოწვევები:

- დაინტერესებული მხარეების ნაკლები ინფორმირებულობა მგვ-ის შესახებ
- წამახალისებელი ზომების არარსებობა მგვ-ის ეტაპობრივი ჩამოყალიბებისა და დანერგვის მიზნით ისეთ სპეციფიკურ ნარჩენებთან მიმართებაში, როგორცაა, მაგალითად: გამოყენებული ბატარეები, შეფუთვის ნარჩენები, ნარჩენი ზეთები და ა.შ.
- კერძო სექტორთან ახლო თანამშრომლობისა და საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარების საჭიროება
- ქვეყნისათვის რეალური მგვ-ის მოდელის შემუშავებისა და დანერგვის საჭიროება.

მონაცემები ნარჩენების შესახებ:

არ არსებობს წარმოქმნილი, შეგროვებული, ტრანსპორტირებული და დამუშავებული ნარჩენების შესახებ სრული ინფორმაცია, მონაცემთა შეგროვების სისტემა და, შესაბამისად, ეროვნული მონაცემთა ბაზა. ასევე, არ არსებობს სპეციფიკური ნარჩენების წარმოქმნისა და დამუშავების შესახებ სისტემური ანგარიშგების მექანიზმი და, შესაბამისად, ინფორმაცია ასეთი ნარჩენების წარმოქმნის, სახეობებისა და მახასიათებლების შესახებ ხელმისაწვდომი არ არის. ასეთივე სიტუაციაა შენობა-ნაგებობების დემონტაჟის შედეგად წარმოქმნილ ნარჩენებთან მიმართებაში, რაც საქართველოში წარმოქმნილი ნარჩენების საერთო რაოდენობის საკმაოდ დიდ ნაწილს წარმოადგენს. სამრეწველო ნარჩენების წარმოქმნისა და დამუშავების შესახებ მონაცემები რეგულარულად არ ეგზავნება კომპეტენტურ ორგანოებს და, შესაბამისად, არც სამრეწველო, მათ შორის სახიფათო ნარჩენების შესახებ ზუსტი ინფორმაცია არ არის ხელმისაწვდომი.

ინფორმაციის ნაკლებობის მთავარი მიზეზია შესაბამისი იურიდიული საფუძველის არარსებობა. კერძოდ, 2015 წლამდე მუნიციპალურ ორგანოებს და ნარჩენების მართვაში ჩართულ კომპანიებს არ ეკისრებოდათ მონაცემთა მიწოდების სამართლებრივი ვალდებულება - ასეთი ვალდებულება დააწესა კოდექსმა. კოდექსის თანახმად, 2016 წლიდან ამოქმედდება ნარჩენების აღრიცხვისა და ანგარიშგების ვალდებულება. ნარჩენების აღრიცხვისა და ანგარიშგების ფორმა და შინაარსი განისაზღვრება კანონქვემდებარე აქტებით.

ნარჩენების გამართული მართვისა და ამ პროცესის გამჭვირვალობის უზრუნველსაყოფად, უმნიშვნელოვანესია ნარჩენებთან დაკავშირებული მონაცემების არსებობა და ამ მონაცემების საჯაროობა.

გამოწვევები:

- ნარჩენების მონაცემთა ბაზის არარსებობა
- შეგროვებული, დამუშავებული, ტრანსპორტირებული, განთავსებული და ა.შ. ნარჩენების თაობაზე რეგულარული ანგარიშგების მექანიზმის შექმნის საჭიროება
- მონაცემთა შეგროვების, მონაცემთა დამუშავების, ანგარიშგების და მონაცემთა ბაზის მართვის შესაძლებლობების/გამოცდილების ნაკლებობა

მართვის შესაძლებლობები:

ამჟამად საქართველოში ნარჩენების მართვის შესაძლებლობები შეზღუდულია. ნარჩენების მართვის სისტემის გასაუმჯობესებლად საჭიროა საჯარო და კერძო სექტორის შესაძლებლობების გაძლიერება. დღეისათვის პასუხისმგებლობა ნარჩენების მართვის სფეროში შემდეგნაირად არის გადანაწილებული:

- საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო (გბრდს) არის სამთავრობო ორგანო, რომელიც პასუხისმგებელია სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავებასა და განხორციელებაზე ნარჩენების მართვის სფეროში
 - საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო პასუხისმგებელია სამედიცინო ნარჩენების მართვასა და კონტროლზე გბრდს-თან ერთად
 - საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო არეგულირებს და ზედამხედველობს ცხოველური ნარჩენების მართვას გბრდს-თან ერთად
 - საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო განსაზღვრავს ნარჩენების ტრანსპორტირებასთან დაკავშირებულ მოთხოვნებს გბრდს-თან ერთად
 - საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო არეგულირებს ნარჩენების ტრანსსასაზღვრო გადაზიდვებს გბრდს-თან ერთად
 - საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს (რგის) მართვაში არსებული შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია“, პასუხისმგებელია საქართველოში (გარდა ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტისა და აჭარის ა/რ-ის ნაგავსაყრელებისა) არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელების მოწყობა, მართვასა და დახურვაზე, ასევე ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურების მოწყობასა და მართვაზე
 - მუნიციპალიტეტების ვალდებულებაა მუნიციპალური ნარჩენების მართვა (შეგროვება, ტრანსპორტირება და დამუშავება, გარდა ნაგავსაყრელებისა და გადამტვირთავი სადგურების მოწყობისა და ოპერირებისა)
 - აჭარის ავტონომიურ რესპუბლიკასა და ქ.თბილისში არასახიფათო ნარჩენების მართვა, მათ შორის ნაგავსაყრელების მოწყობა, ოპერირება და დახურვა, განეკუთვნება ავტონომიური რესპუბლიკისა და ქ. თბილისის შესაბამისი ორგანოების კომპეტენციას. გარდა ამისა, კოდექსის მიხედვით, გბრდს, შინაგან საქმეთა სამინისტრო და მუნიციპალიტეტები პასუხისმგებელნი არიან ნარჩენების მართვის სფეროში სამართალდარღვევათა კონტროლზე კომპეტენციის ფარგლებში.
- კოდექსის განსახორციელებლად და საერთაშორისო შეთანხმებების მოთხოვნების შესასრულებლად, საჭიროა ნარჩენების მართვის სისტემაში ჩართული ყველა პირის, მათ შორის კერძო სექტორის შესაძლებლობათა გაძლიერება და მჭიდრო თანამშრომლობა; არ

არსებობს დაინტერესებული მხარეების საჭიროებების შეფასება, ასევე, მათი შესაძლებლობათა გაძლიერების პროგრამები.

კერძო კომპანიების მიერ ნარჩენების მართვის შესაძლებლობები, უმეტესად, შეზღუდულია. ნარჩენების წარმომქმნელი კერძო კომპანიების უმრავლესობას არ გააჩნია ნათელი წარმოდგენა ნარჩენების გადამუშავებასა და, ზოგადად, ნარჩენების მართვაზე. კომპანიებში, უმეტეს შემთხვევაში, არ არის დანიშნული გარემოსდაცვით საკითხებზე ან ნარჩენების მართვაზე პასუხისმგებელი პირი. ქვეყანაში არსებობს მხოლოდ რამდენიმე საერთაშორისო ან საერთაშორისო კომპანიის შვილობილი კომპანია, რომლებიც ასრულებენ საერთაშორისო პროცედურებს და, შესაბამისად, ამ კომპანიების ნარჩენების მართვის სისტემა გამართულად მუშაობს.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება. დღეისთვის ნარჩენების მართვის სფეროში საზოგადოების ცნობიერება დაბალია.

გამოწვევები:

- არასაკმარისი შესაძლებლობები ეროვნულ დონეზე (მათ შორის გბრდს, რგის და სხვა სამინისტროები)

- სუსტი შესაძლებლობები მუნიციპალურ დონეზე

- ნარჩენების წარმომქმნელი და გადამამუშავებელი კომპანიების არასაკმარისი შესაძლებლობები

- ნარჩენების მართვის საკითხებში ჩართული მხარეებისა და საზოგადოების ცნობიერების არასაკმარისი დონე

3 ნარჩენების მართვის სტრატეგიული მიმართულებები

3.1 იერარქია და პრინციპები

სტრატეგია შეესაბამება ნარჩენების მართვის ჩარჩო-დირექტივითა და კოდექსით განსაზღვრულ ნარჩენების მართვის იერარქიას⁴:

ა) პრევენცია

ბ) ხელახალი გამოყენებისთვის მომზადება

გ) რეციკლირება

დ) სხვა სახის აღდგენა, მათ შორის, ენერჯის აღდგენა

ე) განთავსება

გარდა ამისა, სტრატეგია შესაბამისობაშია კოდექსით განსაზღვრულ ნარჩენების მართვის პრინციპებთან⁵:

ა) „უსაფრთხოების წინასწარი ზომების მიღების პრინციპი“ – მიღებული უნდა იქნეს ზომები გარემოსთვის ნარჩენებით გამოწვეული საფრთხის თავიდან ასაცილებლად, მაშინაც კი, თუ არ არსებობს მეცნიერულად დადასტურებული მონაცემები;

ბ) პრინციპი „დამბინძურებელი იხდის“ – ნარჩენების წარმომქმნელი ან ნარჩენების მფლობელი ვალდებულია გაიღოს ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ხარჯები;

გ) „სიახლოვის პრინციპი“ – ნარჩენები უნდა დამუშავდეს ყველაზე ახლოს მდებარე ნარჩენების დამუშავების ობიექტზე, გარემოსდაცვითი და ეკონომიკური ეფექტიანობის გათვალისწინებით;

დ) „თვითუზრუნველყოფის პრინციპი“ – უნდა ჩამოყალიბდეს და ფუნქციონირებდეს მუნიციპალური ნარჩენების განთავსებისა და აღდგენის ობიექტების ინტეგრირებული და ადეკვატური ქსელი.

სტრატეგია ასევე შესაბამისობაშია ევროკავშირის გარემოს მართვის ძირითად მოთხოვნებთან/მიდგომებთან :

- მდგრადი განვითარება (ევროკავშირის ქვეყნების გარემოს დაცვის მე-6 სამოქმედო პროგრამა) – ბუნებრივი რესურსების გამოყენება ისე, რომ არ მოხდეს მათი განადგურება და მომავალ თაობებს არ შეეზღუდოთ მათზე ხელმისაწვდომობა
- ნარჩენების პრევენციის პრინციპი (დირექტივა 2008/98/EC ნარჩენების შესახებ) – წარმოქმნილი ნარჩენების რაოდენობის ან სახიფათო თვისებების შემცირება
- საუკეთესო ხელმისაწვდომი ტექნოლოგია (დირექტივა 2008/98/EC ნარჩენების შესახებ) – აღდგენის ან განთავსების ობიექტების მოწყობისას მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული საუკეთესო ხელმისაწვდომი ტექნოლოგიები
- მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება (დირექტივა 2008/98/EC ნარჩენების შესახებ) – გარკვეული პროდუქციის მწარმოებლები და იმპორტიორები პასუხისმგებელი არიან იმ ნარჩენებზე, რომლებიც წარმოიქმნება პროდუქციის გამოყენების შემდეგ, ისევე როგორც ამ ნარჩენების მართვის ფინანსურ უზრუნველყოფაზე
- ნარჩენების ინტეგრირებული მართვა (ევროკავშირის ქვეყნების გარემოს დაცვის მე-6 სამოქმედო პროგრამა) – ნარჩენების ინტეგრირებული მართვა აერთიანებს ნარჩენების მართვის პოლიტიკის ყველა პრინციპს და უზრუნველყოფს სხვადასხვა მეთოდისა და მიდგომის ურთიერთქმედებასა და ოპტიმალურ კომბინირებას, რის შედეგადაც, ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით, იქმნება ეფექტიანი ნარჩენების მართვის სისტემა. 6

ამასთანავე, სტრატეგია შესაბამისობაშია შემდეგ საერთაშორისო მიდგომებთან:

- UNECE-ის ინფორმაციაზე ხელმისაწვდომობისა და საზოგადოების მონაწილეობის პრინციპი (ორჰუსის კონვენცია)
- UNEP-ის მწვანე ეკონომიკის ინიციატივა – მწვანე ეკონომიკის დანერგვის ხელშეწყობა, რაც გულისხმობს ეკონომიკური განვითარების ისეთ მოდელს, რომელიც დამყარებულია მდგრად განვითარებასა და გარემოსდაცვითი ეკონომიკაზე, უზრუნველყოფს რეალურ, მდგრად ეკონომიკურ განვითარებას გარემოს დეგრადაციის გარეშე. მწვანე ეკონომიკის ერთ-ერთ ძირითად სექტორს წარმოადგენს ნარჩენების მართვა.

3.2 ხედვა, ამოცანები და მიზნები

საქართველოში ნარჩენების მართვის ხედვა შემდეგნაირია:

„საქართველო ისწრაფვის გახდეს ნარჩენების პრევენციასა და რეციკლირებაზე ორიენტირებული ქვეყანა, რაც მიიღწევა:

- ნარჩენების პრევენციის, ხელახალი გამოყენების, რეციკლირებისა და აღდგენის ღონისძიებების გატარებით
- მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების უზრუნველყოფით საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე

- ნარჩენების წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების დანერგვით
 - ხარჯების სრული ამოღების დანერგვით
 - მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების დანერგვით
 - ინიციატივების განხორციელებით სპეციფიკური ნარჩენების ნაკადებზე საჯარო-კერძო პარტნიორობის ჩამოყალიბებით
 - სტრატეგიის მიზნების მისაღწევად საჭირო წამახალისებელი მექანიზმების დანერგვით ხედვა შესაბამისობაშია გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნულ პროგრამასთან.
- ქვემოთ მოცემულია სტრატეგიის მიზნები და ამოცანები, რომლებიც მეორე თავში აღწერილი არსებული სიტუაციის მსგავსად, ცხრა მიმართულებად არის დაყოფილი:

კანონმდებლობა

საქართველოს ნარჩენების მართვის სისტემის შექმნის ზოგადი მიზანია ევროკავშირი-საქართველოს ასოცირების შესახებ შეთანხმებისა და საქართველოს მიერ რატიფიცირებული საერთაშორისო კონვენციების სამართლებრივ მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მყოფი ნარჩენების მართვის პრაქტიკის დანერგვა ეროვნულ დონეზე. ამისათვის საჭიროა რიგი კანონების (მაგ. კანონი სამთო გადამუშავების ნარჩენების შესახებ) და კანონქვემდებარე აქტების მიღება, რაც სამოქმედო გეგმის ნაწილს შეადგენს.

ნარჩენების მართვის კოდექსი ეფუძნება ევროკავშირის ნარჩენების მართვის სფეროში არსებულ დირექტივებსა და რეგულაციებს. თუმცა, კოდექსის განსახორციელებლად და საერთაშორისო ვალდებულებების შესასრულებლად აუცილებელია შემდგომი ქმედითი ნაბიჯების გადადგმა. საქართველოს რატიფიცირებული აქვს ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული საერთაშორისო კონვენციები. საჭიროა ამ კონვენციების მოთხოვნების ასახვა ეროვნულ კანონმდებლობაში.

უკიდურესად მნიშვნელოვანია კანონმდებლობის აღსრულება. საჭიროა რიგი ღონისძიებების განხორციელება, რომლებიც მიმართული იქნება ნარჩენების მართვაში ჩართული მხარეების სამართლებრივი ვალდებულებების შესრულებისკენ.

ზემოხსენებულიდან გამომდინარე, იკვეთება სტრატეგიის პირველი მიზანი და შესაბამისი ამოცანები:

მიზანი 1. ევროკავშირის მოთხოვნებისა და საერთაშორისო კონვენციების შესაბამისი ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის შემუშავება, განხორციელება და აღსრულება

ამოცანა 1.1. ასოცირების შესახებ შეთანხმებიდან გამომდინარე ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ვალდებულებების შესასრულებლად აუცილებელი სამართლებრივი აქტების მიღება და განხორციელება 2020 წლისთვის

ამოცანა 1.2. საერთაშორისო კონვენციების ვალდებულებების ეროვნულ კანონმდებლობაში სრული ასახვა და განხორციელება 2020 წლისთვის

ამოცანა 1.3. ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის ეფექტიანი აღსრულება 2025 წლისთვის

ნარჩენების მართვის დაგეგმვა

ნარჩენების მართვის ეროვნული პოლიტიკის დანერგვისა და ძირითადი დაინტერესებული მხარეების საქმიანობის მონიტორინგის უზრუნველსაყოფად, საჭიროა ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სისტემის არსებობა.

კოდექსი ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სისტემას ახალ მოთხოვნებს უყენებს. თუმცა, საქართველოში არსებული შესაძლებლობები და გამოცდილება ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სფეროში ძალიან სუსტია. საჭიროა მოხდეს შესაძლებლობების გაძლიერება და ახალ სისტემასთან მუშაობის გამოცდილების შექმნა.

მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმები უნდა შეესაბამებოდეს სტრატეგიას და ნარჩენების მართვის ეროვნულ სამოქმედო გეგმას. შესაბამისად, ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ სტრატეგიამ და სამოქმედო გეგმამ დასახონ მიმართულებები მუნიციპალური გეგმებისთვის ნარჩენების შეგროვების, ხელახალი გამოყენების, რეციკლირების და სხვაგვარი ალდგენის საკითხებში.

ნარჩენების მართვის დაგეგმვის ეროვნული სისტემის შემუშავებისთვის განისაზღვრა მეორე მიზანი და შესაბამისი ამოცანები:

მიზანი 2. ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე

ამოცანა 2.1. ყველა მუნიციპალიტეტისთვის ნარჩენების მართვის პირველი ხუთწლიანი გეგმების შემუშავება და დამტკიცება 2017 წლისთვის

ამოცანა 2.2. კომპანიების ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება და სამინისტროსთან შეთანხმება 2016 წლისთვის

ნარჩენების შეგროვება და ტრანსპორტირება

ნარჩენების შეგროვების და ტრანსპორტირების სისტემა უნდა იყოს ეფექტიანი და ამავდროულად გარემოსათვის უსაფრთხო.

ძალიან მნიშვნელოვანია მოვალეობათა გადანაწილება კერძო და საჯარო ინსტიტუტებს შორის ამ ასპექტში. კერძო კომპანიებმა შესაძლებელია ეფექტიანად იმოქმედონ, მაგრამ მათი მთავარი მიზანი შემოსავლების ზრდაა. საჭიროა სახელმწიფომ დააწესოს სავალდებულო მოთხოვნები და ნორმები და განახორციელოს ეფექტური კონტროლი.

ბევრ ქვეყანაში ნარჩენების შეგროვება და ტრანსპორტირება პრივატიზების ან კერძო კომპანიასთან მომსახურების ხელშეკრულების საგანია, ნაგავსაყრელების მოწყობასა და ოპერირებაზე კი საჯარო სექტორი ზრუნავს. ზოგიერთ ქვეყანაში (მაგ. დანიაში) ნარჩენების მართვა საჯაროა, მაგრამ გარკვეული მომსახურებები კერძო სექტორზეა გადაცემული. ზოგიერთ ქვეყანაში ჯერ კიდევ არის ღია კერძო ბაზარი ნარჩენების მართვისთვის. თუმცა, კერძო კომპანიებისთვის საინტერესოა მომგებიანი გეოგრაფიული ტერიტორიები, სადაც მეტია დიდი მოგების მიღების შესაძლებლობა და ამ პირობებში სასოფლო დასახლებები ხარისხიანი მომსახურების გარეშე რჩებიან.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საჭიროა ნათლად განისაზღვროს ნარჩენების მართვის სფეროში საჯარო სექტორისა და კერძო სექტორის მონაწილეობის ფორმები. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია კერძო სექტორისთვის, რადგან, როგორც წესი, ხშირია კერძო სექტორის ინტერესი აქტიურად ჩაერთოს, მაგალითად, რეციკლირებაში. კერძო და საჯარო სექტორის თანამშრომლობაში მეტი სიცხადე მნიშვნელოვანია საჯარო

სექტორისთვისაც, რათა მიზანმიმართულად მოხდეს შესაბამისი შესაძლებლობების გაძლიერება.

მნიშვნელოვანია როლებისა და პასუხისმგებლობის გადანაწილება საჯარო სექტორის სხვადასხვა მხარეებს შორის. ევროკავშირის სუბსიდირების პრინციპის მიხედვით, პასუხისმგებლობა უნდა ეკისრებოდეს პრობლემის წარმოქმნის წყაროსთან რაც შეიძლება ახლოს მდგომ რგოლს. ნარჩენებთან მიმართებაში ეს რგოლი არის მუნიციპალიტეტი. თუმცა, მუნიციპალიტეტების შესაძლებლობები საქართველოში, ამჟამად, ძალიან შეზღუდულია.

ნარჩენების შეგროვება და ტრანსპორტირება შესაბამისი უფლების მქონე ოპერატორებმა უნდა განახორციელოს. იმისათვის, რომ სისტემა იყოს გამჭვირვალე და ნარჩენებს კვალიფიციური ოპერატორები მართავდნენ, საჭიროა ამ ოპერატორების რეგისტრაციისა და სერტიფიცირების სისტემის არსებობა.

იმისათვის, რომ ნარჩენების მართვის სისტემა მუდმივად ვითარდებოდეს, მნიშვნელოვანია ეროვნულ დონეზე განისაზღვროს ნარჩენების შეგროვების რეალისტური, მაგრამ, ამავდროულად, ამბიციური მინიმალური მაჩვენებლები.

სახიფათო ნარჩენების მართვა ეროვნული დონის საკითხია. ამ სფეროში საჭიროა თანამედროვე ცენტრალური სისტემის ჩამოყალიბება, რადგან ბევრი სხვადასხვა სახის სახიფათო ნარჩენის სათანადო მართვისთვის საჭიროა სპეციალური გამოცდილება, რისი უზრუნველყოფაც, როგორც ამას საერთაშორისო გამოცდილება აჩვენებს, ეროვნული ცენტრალიზებული სისტემის ჩამოყალიბებით არის შესაძლებელი. უფრო მეტიც, საერთაშორისო მიდგომები ისეთია, რომ სახიფათო ნარჩენების მართვის ოპტიმიზაციისათვის გამოიყენება ფორმალიზებული საერთაშორისო თანამშრომლობა, რაც უზრუნველყოფს რამდენიმე ქვეყნისათვის სახიფათო ნარჩენების ერთობლივ მართვას გარემოსათვის უსაფრთხო გზით.

კოდექსი ითვალისწინებს ასევე, სამოქმედო გეგმების შემუშავების შესაძლებლობას ცალკეული სახეობების ნარჩენების მართვისთვის, როგორებიცაა მდგრადი ორგანული დამზინებლები, ცხოველური ნარჩენები, სამედიცინო ნარჩენები, აზბესტის ნარჩენები და სხვ.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, სტრატეგიის მესამე მიზანი და ამოცანებია:

მიზანი 3. ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა

ამოცანა 3.1. კერძო და საჯარო სექტორების თანამშრომლობის ფორმების განსაზღვრა ნარჩენების მართვის სექტორში 2020 წლისთვის

ამოცანა 3.2. ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ოპერატორების მიერ კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების შესრულება 2020 წლისთვის

ამოცანა 3.3 ნარჩენების შეგროვების მინიმალური ეროვნული მაჩვენებლების მიღწევა:

	2020 წლისთვის	2025 წლისთვის	2030 წლისთვის
მუნიციპალური ნარჩენები	90%	100%	100%
სახიფათო ნარჩენები	50%	75%	100%

ამოცანა

3.4 სახიფათო ნარჩენების მართვის ეროვნული სისტემის ჩამოყალიბება 2025 წლისთვის

ამოცანა 3.5 ეროვნული ინიციატივების განხორციელება სპეციფიკური ნარჩენების ნაკადების მართვისთვის 2025 წლისთვის

ნაგავსაყრელები

ძველი და სტიქიური ნაგავსაყრელები გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით დიდი პრობლემაა განვითარებადი ქვეყნებისთვის. თანამედროვე ნაგავსაყრელები, უმეტეს შემთხვევებში, ემსახურება რამდენიმე მუნიციპალიტეტს და მათი მოწყობა და ოპერირება საკმაოდ დიდ ხარჯებთანაა დაკავშირებული. მთელ რიგ ქვეყნებში არსებული პრაქტიკის შესაბამისად, ნაგავსაყრელების მართვის მიზნით იქმნება მუნიციპალიტეტთაშორისი ორგანიზაციები. ძველი ნაგავსაყრელების დახურვა და ახლის მოწყობა ერთმანეთთან მჭიდრო კავშირშია.

საჭიროა საქართველოში აშენდეს ახალი, საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი რეგიონული ნაგავსაყრელები. ნაგავსაყრელებზე ნარჩენების განთავსების შემცირების მიზნით საჭიროა ბიოდეგრადირებადი ნარჩენის შემცირების სტრატეგიის შემუშავება და განხორციელება, ასევე ნარჩენების რეციკლირებისა და ენერჯის აღდგენის ტექნოლოგიების დანერგვა გრძელვადიან პერსპექტივაში.

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, იკვეთება მეოთხე მიზანი და შესაბამისი ამოცანები:

მიზანი 4. ნარჩენების ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსათვის უსაფრთხო განთავსების უზრუნველყოფა

ამოცანა 4.1 ახალი თანამედროვე რეგიონული ნაგავსაყრელების და ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურების მოწყობა ევროკავშირის სტანდარტების შესაბამისად 2025 წლისთვის; არსებული ნაგავსაყრელების გაუმჯობესება/ოპერირება გარდამავალ პერიოდში, ზოგიერთი კატეგორიის ნარჩენებისათვის (აზბესტის ნარჩენები, არასახიფათო ცხოველური ნარჩენები და სხვა), საჭიროების შემთხვევაში, ცალკე უჯრედების მოწყობის გათვალისწინებით.

ამოცანა 4.2 არსებული ოფიციალური, მაგრამ უნებართვო ნაგავსაყრელების დახურვა 2023 წლისთვის

ამოცანა 4.3 სტიქიური ნაგავსაყრელების დახურვა/რემედიაცია 2020 წლისთვის

ამოცანა 4.4 ნაგავსაყრელებზე მუნიციპალური ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების განთავსების შემცირება 2025 წლისთვის

პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება და აღდგენა

ნარჩენების მართვის იერარქია დროთა განმავლობაში იწვევს მსოფლიოს ნებისმიერი ნარჩენების მართვის სისტემის ეტაპობრივ ცვლილებას.

წლების განმავლობაში უმეტეს ქვეყნებში ნარჩენების მართვის ყველაზე გავრცელებული პრაქტიკა მათი ნაგავსაყრელზე განთავსება იყო. თუმცა, რადგან რესურსები შეზღუდულია, ნარჩენებისადმი დამოკიდებულება რადიკალურად შეიცვალა და ამჟამად ნარჩენები ღირებულ რესურსად აღიქმება.

ბოლო ათწლეულების მანძილზე ბევრი სხვადასხვა სახის წამახალისებელი ზომა გატარდა არსებული ნარჩენების მართვის სისტემების ეტაპობრივი ცვლილების მიზნით.

სისტემის რადიკალურად შესაცვლელად განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ნარჩენების სეპარირება წარმოქმნის წყაროსთან. რაც უფრო ახლოს ხდება ნარჩენების სეპარირება ნარჩენების წარმომქმნელთან, მით უფრო ადვილია ხელახალი გამოყენება ან რეციკლირება.

მნიშვნელოვანია ეროვნულ დონეზე განისაზღვროს ნარჩენების პრევენციის, ხელახალი გამოყენების, რეციკლირებისა და აღდგენის რეალისტური, მაგრამ, ამავდროულად, ამბიციური მაჩვენებლები.

ნარჩენების პრევენციის დასაანერგად საჭიროა გავაცნობიეროთ, რომ პრევენციას გრძელვადიან პერსპექტივაში დიდი სარგებელი მოაქვს ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსთვის. ამ საკითხში წარმატების მისაღწევად აუცილებელია ცნობიერების ამაღლება და განათლება.

ისეთი ნარჩენების აღდგენის უზრუნველსაყოფად, რომელთა ხელახალი გამოყენება და რეციკლირება სირთულეებთან არის დაკავშირებული, შესაძლებელია მათი ინსინერაცია და თანაინსინერაცია, რაც ნარჩენებიდან ენერჯის აღდგენის საშუალებას იძლევა.

ზემოაღნიშნულის საფუძველზე ჩამოყალიბდა მეხუთე მიზანი და შესაბამისი ამოცანები:

მიზანი 5. ნარჩენების პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება ან/და აღდგენა
ამოცანა 5.1. ქაღალდის, მინის, მეტალისა და პლასტიკის წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების სისტემის ჩამოყალიბება 2025 წლისთვის

ამოცანა 5.2. ქაღალდის, მინის, მეტალისა და პლასტიკის რეციკლირების შემდეგი მინიმალური მაჩვენებლების მიღწევა:

	2020 წლისთვის	2025 წლისთვის	2030 წლისთვის
ქაღალდი	30%	50 %	80%
მინა	20%	50%	80%
მეტალი	70%	80%	90%
პლასტიკი	30%	50%	80%

ამოცანა 5.3. კომპანიების მიერ ნარჩენების პრევენციის ხელშეწყობა და კომპანიების მიერ პრევენციის ღონისძიებების განხორციელება 2020 წლისთვის

ამოცანა 5.4. ენერჯის აღდგენა 2025 წლისთვის იმ ნარჩენებიდან, რომელთა ხელახალი გამოყენება ან რეციკლირება არ მომხდარა

ამოცანა 5.5. ნარჩენების რეციკლირებისა და ენერჯის აღდგენის ობიექტების მოწყობა 2025 წლისთვის

ხარჯების ამოღება

„დამზინძურებელი იხდის“ პრინციპი გარემოსდაცვითი პოლიტიკის ერთ-ერთი ფუნდამენტური პრინციპია. ნარჩენების წარმომქმნელთა წრე ფართოა - მოსახლეობა, მეწარმეები, მომსახურების სექტორი და ა.შ. შესაბამისად, ნარჩენების მართვის ხარჯების,

მათ შორის შეგროვების, ტრანსპორტირებისა და დამუშავების ხარჯების დაფარვის ვალდებულება ეკისრება თითოეულ დამზინძურებელს.

არსებობს ნარჩენების წარმომქმნელთა ორი ძირითადი ჯგუფი - მოსახლეობა და კერძო სექტორი. ეს იმას ნიშნავს, რომ შესაძლებელია ჩამოყალიბდეს ხარჯების ამოღების ორი სხვადასხვა სისტემა. ნარჩენების წარმომქმნელთა ამ ორი ძირითადი ჯგუფის მიერ წარმოქმნილ ნარჩენებს სხვადასხვაგვარი მართვა სჭირდება და შესაბამისად, ხარჯების ამოღების სისტემაც (მოსაკრებლები) განსხვავებული უნდა იყოს.

ზემოაღნიშნული მიდგომების გათვალისწინებით ჩამოყალიბდა მეექვსე მიზანი და შესაბამისი ამოცანები:

მიზანი 6. ნარჩენების მართვის ხარჯების სრული ამოღება „დამზინძურებელი იხდის“ პრინციპის შესაბამისად

ამოცანა 6.1. მუნიციპალიტეტებში მოსახლეობიდან ნარჩენების მართვის ხარჯების სრულად ამოღების სისტემის შემუშავება 2020 წლისათვის და ეტაპობრივი განხორციელება 2030 წლისთვის

ამოცანა 6.2. კერძო სექტორიდან ხარჯების სრულად ამოღების სისტემის შემუშავება 2020 წლისათვის და განხორციელება 2025 წლისთვის

მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება

ევროპის ზოგიერთ ქვეყანაში მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების შესახებ პირველი დებულებები 1990-იან წლებში ჩამოყალიბდა.

ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციის (OECD) განმარტების მიხედვით, მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება (მგვ) არის „გარემოსდაცვითი პოლიტიკის მიდგომა, რომლის მიხედვითაც მწარმოებლის ვალდებულებები პროდუქტთან დაკავშირებით ფართოვდება და ვრცელდება პროდუქტის სასიცოცხლო ციკლის მომხმარებლის შემდგომ ეტაპზე“. პრაქტიკაში, მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება გულისხმობს წარმოებული პროდუქციისგან წარმოქმნილი ნარჩენების შეგროვების და დამუშავების ვალდებულებას მწარმოებლის მიერ. მწარმოებელს შესაძლოა ეკისრებოდეს ამ ვალდებულებების შესრულების მხოლოდ ფინანსური, ან/ასევე - ორგანიზაციული უზრუნველყოფა.

მგვ მნიშვნელოვანი პრინციპია ნარჩენების ხელახალი გამოყენების, რეციკლირების ან აღდგენის გასაუმჯობესებლად. კოდექსის თანახმად, მგვ ძალაში შედის 2019 წლიდან; შესაბამისად, ის წარმოადგენს სტრატეგიის ნაწილს.

მგვ, ძირითადად, შემდეგი სახის ნარჩენებზეა ორიენტირებული: ბატარეები, ხმარებიდან ამოღებული სატრანსპორტო საშუალებები, ზეთები, შესაფუთი მასალა და ელექტრონული საქონლის ნარჩენები. ბევრ ქვეყანაში ძირითადი აქცენტი კეთდება ნახმარ ბატარეებზე, ზეთებსა და შესაფუთ მასალაზე, ვინაიდან ამ სახის ნარჩენები ადვილი სამართავია და გააჩნია ხელახალი გამოყენების, რეციკლირების ან აღდგენის უდიდესი პოტენციალი.

ბევრ ქვეყანაში მგვ-ს დანერგვა დაიწყო ისეთი ღონისძიებების კომბინირებით, როგორცაა, მაგალითად, გარკვეული მავნე ნივთიერებების გამოყენების აკრძალვა წარმოებაში და ნებაყოფლობითი შეთანხმებების მიღწევა ძირითად მწარმოებლებთან. ამის

პარალელურად, დაინერგა ნარჩენების, მაგალითად, ბოთლების ჩაბარების შემთხვევაში თანხის დაბრუნების (refunding) და მარკირების სისტემები, რამაც ხელი შეუწყო ხელახალ გამოყენებასა და რეციკლირებას. სხვა გავრცელებულ შესაძლო ინსტუმენტებს მიეკუთვნება წამახალისებელი ეკონომიკური მექანიზმების გამოყენება და განთავსებამდე ნარჩენების დაშლის/ან რაოდენობის შემცირების სავალდებულო მოთხოვნის შემოღება. მგვ-ის დანერგვის ხელშეწყობის მიზნით, აუცილებელია საქართველოში მოხდეს ვალდებულებებისა და წამახალისებელი ზომების კომბინაცია და ეტაპობრივი განხორციელება.

აქედან გამომდინარე, იკვეთება მეშვიდე მიზანი და შესაბამისი ამოცანები:

მიზანი 7. მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების ხელშეწყობა და დანერგვა
 ამოცანა 7.1 ვალდებულებების განსაზღვრა მწარმოებლებისთვის 2019 წლისთვის
 ამოცანა 7.2 მინიმალური მაჩვენებლების მიღწევა სხვადასხვა სახის ნარჩენების მართვისათვის:

	2020 წლისთვის	2025 წლისთვის	2030 წლისთვის
ბატარეები	20%	50%	80%
ზეთები	50%	75%	90%
შესაფუთი მასალები	40%	75%	90%
ელექტრო და ელექტრონული მოწყობილობა	20%	50%	80%
საბურავები	50%	70%	90%
აკუმულატორები	60%	80%	90%
ხმარებიდან ამოღებული სატრანსპორტო საშუალებები	20%	50%	80%

ამოცანა 7.3. მგვ წამახალისებელი მექანიზმების დანერგვა 2020 წლისთვის
მონაცემები ნარჩენების შესახებ

ნარჩენების შესახებ სარწმუნო მონაცემები მნიშვნელოვანია ნარჩენების მართვის მთელი სისტემისთვის, მათ შორის, ზოგადად, ნარჩენების მართვის პოლიტიკის შემუშავებისთვის, ყოველდღიური მართვისთვის, დაგეგმვისთვის, მონიტორინგისთვის და ა.შ.

სწორი და ამომწურავი ინფორმაციის მისაღებად მონაცემები უნდა გროვდებოდეს უწყვეტად და რეგულარულად. გარემოსდაცვითი, მათ შორის, ნარჩენებთან დაკავშირებული ინფორმაციის საჯარო ხელმისაწვდომობის საჭიროებას განსაზღვრავს ორჰუსის კონვენცია. ინფორმაცია დაფუძნებული უნდა იყოს სანდო მონაცემებზე.

აქედან გამომდინარე, ისახება მერვე მიზანი და შესაბამისი ამოცანები:

მიზანი 8. ნარჩენების შესახებ მონაცემებისა და ინფორმაციის მართვის სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა

ამოცანა 8.1 ნარჩენების შესახებ მონაცემთა მართვის სისტემის (მონაცემების შეგროვება, ანგარიშგება და მონაცემთა ბაზა) შემუშავება და დანერგვა 2016 წლისათვის

ამოცანა 8.2 ნარჩენების შესახებ საჯაროდ ხელმისაწვდომი საინფორმაციო სისტემის შემუშავება და დანერგვა 2020 წლისთვის

მართვის შესაძლებლობები

ნარჩენების მართვის ეტაპობრივად განვითარებადი სისტემის შემუშავებისა და დანერგვისათვის, აუცილებელია შესაბამისი ადამიანური და ფინანსური რესურსების არსებობა საჯარო სექტორში, როგორც ცენტრალურ, ასევე, ადგილობრივ დონეზე. ადამიანური რესურსი საჭირო იქნება სისტემის შექმნის პირველ ეტაპზე (კანონმდებლობის შემუშავება, ხელმძღვანელობა, მონაცემთა შეგროვება, გეგმების მომზადება, გეგმების დამტკიცება, განხორციელება და ა.შ.). კვალიფიციური ადამიანური რესურსები საჭირო იქნება, ასევე, ნაგავსაყრელების ოპერირებისა და ნარჩენების მართვის ნებისმიერ საფეხურზე საჭირო ღონისძიებების გატარებისთვის.

კოდექსი რიგ დამატებით პასუხისმგებლობას აკისრებს გბრდს-ს. შესაბამისად, აუცილებელია შესაძლებლობათა ადეკვატური გაძლიერება. გბრდს გარდა მნიშვნელოვანია შესაძლებლობების გაძლიერება ნარჩენების მართვაში მონაწილე სხვადასხვა სახელმწიფო სტრუქტურებსა და მისდამი დაქვემდებარებულ უწყებებში (მაგ.: რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო; შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო; სოფლის მეურნეობის სამინისტრო; ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო; ფინანსთა სამინისტრო) კანონმდებლობით განსაზღვრული მათი კომპეტენციების შესაბამისად.

განსაკუთრებით საყურადღებოა მუნიციპალიტეტების შესაძლებლობების გაძლიერება. გრძელვადიან პერსპექტივაში მუნიციპალიტეტებმა შესაძლებელია სრული პასუხისმგებლობა აიღონ მუნიციპალური ნარჩენების მართვაზე. ამასთანავე, მათ შეუძლიათ შექმნან და მართონ მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ერთობლივი სისტემა. ასეთი მოწყობა კარგად არის აპრობირებული მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში.

საჭიროა კერძო სექტორის შესაძლებლობების გაძლიერება ნარჩენების დამუშავების სფეროში თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვის მიზნით. ასევე მნიშვნელოვანია მათი ცნობიერების ამაღლება კანონმდებლობით განსაზღვრული და ზოგადად, ნარჩენების მართვის სფეროში არსებული თანამედროვე სტანდარტებისა და მიდგომების შესახებ.

არანაკლებ მნიშვნელოვანია საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება. აუცილებელია საზოგადოებაში განათლების დონის ზრდა და უნარების განვითარება ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებით, რაც მიიღწევა როგორც ფორმალური, ასევე არაფორმალური განათლების ხელშეწყობით, კერძოდ კი შესაბამისი პროგრამების შემუშავებისა და განხორციელების გზით ყველა ასაკობრივი ჯგუფისათვის. ნარჩენების მართვის პრინციპები, იერარქია, მოსახლეობის როლის გაცნობა ნარჩენების მართვის ეფექტიანობის ზრდაში უნდა გახდეს როგორც სასკოლო და სკოლამდელი ასაკის სასწავლო პროგრამების, ასევე ცნობიერების ამაღლების ფართომასშტაბიანი კამპანიების, მათ შორის მასმედიის საშუალებით, მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილი.

შესაძლებლობების გაძლიერება მუდმივი პროცესია; შესაბამისად, ამ მიმართულებით სტრატეგიის მეცხრე მიზანი და ამოცანები შემდეგია:

მიზანი 9. საჯარო სექტორის შესაძლებლობათა გაძლიერება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე; ასევე, კერძო კომპანიების შესაძლებლობათა გაძლიერების ხელშეწყობა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება

ამოცანა 9.1 გბრდს-ს და სხვა ცენტრალური სტრუქტურების შესაძლებლობათა გაუმჯობესება 2020 წლისთვის

ამოცანა 9.2 მუნიციპალიტეტების შესაძლებლობათა გაუმჯობესება 2020 წლისთვის
ამოცანა 9.3 კერძო სექტორის შესაძლებლობათა გაუმჯობესება 2020 წლისთვის
ამოცანა 9.4 საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება ნარჩენების მართვის საკითხებზე
2030 წლისთვის

4 სტრატეგიის შედეგები

გასათვალისწინებელია შედეგები, რომლებსაც სტრატეგიის განხორციელება მოიტანს.

4.1 შედეგები გარემოს დაცვის, მოსახლეობისა და პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროში

სტრატეგია გარემოს დაცვის მხრივ მხოლოდ დადებითი შედეგების მომტანია. მას დადებითი ეფექტი ექნება მოსახლეობის ჯანდაცვის კუთხითაც, განსაკუთრებით პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროებში.

ნარჩენების განთავსება ნებისმიერ შემთხვევაში რისკის შემცველია გარემოსთვის. ქვეყანაში ნარჩენების მართვის თანამედროვე მოდელის დანერგვა ხელს შეუწყობს ნარჩენების რესურსად გამოყენებას. ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების განთავსების შემცირების შედეგად, შემცირდება სათბურის ეფექტის მქონე აირების გამოყოფა, რაც დღევანდელ დღეს განსაკუთრებული პოლიტიკური განხილვის საგანია.

ნარჩენების წყაროსთან სეპარირება ხელს შეუწყობს რეციკლირების განვითარებას, ასევე სამედიცინო და სპეციფიკური ნარჩენების უსაფრთხო მართვას, რაც ძალიან მნიშვნელოვანია პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების, ასევე ტრანსპორტირების თვალსაზრისითაც. ინსინერაციის ან/და თანაინსინერაციის დანერგვით მოხდება ენერჯის აღდგენა, ნაცვლად ენერჯის მოხმარებისა, მაგალითად სამედიცინო ნარჩენების თერმული დამუშავების შემთხვევაში.

4.2 ტექნიკური და ფინანსური განხორციელებადობა

წინამდებარე სტრატეგიის ტექნიკური განხორციელებადობა ბევრი ქვეყნის მაგალითზე კარგად არის დოკუმენტირებული და ამასთან დაკავშირებით დღესდღეობით კითხვის ნიშნები არ არსებობს.

ფინანსური მხარე სტრატეგიის განხორციელებისათვის ძალიან მნიშვნელოვანი ასპექტია. ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული მიზნებისა და ამოცანების მიღწევა საკმაოდ ძვირადღირებულია. თუმცა, სარგებელი, რომელიც მიიღება ნარჩენების სწორი მართვით და შესაბამისად, ადამიანის ჯანმრთელობასა და გარემოზე მიყენებული ზიანის თავიდან აცილებით, ასევე, მისი როგორც რესურსად გამოყენების პრაქტიკის დანერგვით, გაცილებით დიდია გრძელვადიან პერსპექტივაში.

სტრატეგია შესაბამისობაშია ევროკავშირის მიდგომებთან, თუმცა ამა თუ იმ ამოცანის გადასაჭრელად, მაგალითად, ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ხარჯების სრული ამოღების სისტემის შემუშავების/განხორციელების მისაღწევად, ასევე გასათვალისწინებელია ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა და დროის ფაქტორი. შესაბამისად, სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის მომზადების/განახლების დროს აუცილებელია, გათვალისწინებულ იქნეს ეს საკითხები.

სტრატეგიის განხორციელების სავარაუდო ხარჯები მოცემულია სამოქმედო გეგმაში.

4.3 სხვა დადებითი შედეგები

ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება ხელს შეუწყობს ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას საქართველოში, რადგან სექტორის ადმინისტრირება, ისევე როგორც შესაბამისი საწარმოების ოპერირება (მაგ. რეციკლირების საწარმო და ნაგავსაყრელები) მოითხოვს საკმაოდ ბევრ ადამიანურ რესურსს.

გარდა ამისა, სუფთა საცხოვრებელი და დასასვენებელი გარემო, ზოგადად, ხელს შეუწყობს ქვეყანაში ტურიზმის უკეთ განვითარებას.

დანართი 1 - ლოგიკური ჩარჩო

ხელვა	საქართველო ისწრაფვის გახდეს ნარჩენების პრევენციასა და რეციკლირებაზე ორიენტირებული ქვეყანა
მიზნები	
მიზანი 1	ევროკავშირის მოთხოვნებისა და საერთაშორისო კონვენციების შესაბამისი ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის შემუშავება, განხორციელება და აღსრულება
მიზანი 2	ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სისტემის ჩამოყალიბება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე
მიზანი 3	ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა
მიზანი 4	ნარჩენების ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსათვის უსაფრთხო განთავსების უზრუნველყოფა
მიზანი 5	ნარჩენების პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება ან/და აღდგენა
მიზანი 6	ნარჩენების მართვის ხარჯების სრული ამოღება „დამბინძურებელი იხდის“ პრინციპის შესაბამისად
მიზანი 7	მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების ხელშეწყობა და დანერგვა
მიზანი 8	ნარჩენების შესახებ მონაცემებისა და ინფორმაციის მართვის სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა
მიზანი 9	საჯარო სექტორის შესაძლებლობათა გაძლიერება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე; ასევე, კერძო კომპანიების შესაძლებლობათა გაძლიერების ხელშეწყობა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება

მიზანი 1	ევროკავშირის მოთხოვნებისა და საერთაშორისო კონვენციების შესაბამისი ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის შემუშავება, განხორციელება და აღსრულება		
ამოცანები	ვადა	ინდიკატორი	
ამოცანა 1.1	ასოციირების შესახებ შეთანხმებიდან გამომდინარე ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ვალდებულებების შესასრულებლად აუცილებელი სამართლებრივი აქტების მიღება და განხორციელება	2020	ეროვნული კანონმდებლობა შესაბამისობაშია ევროკავშირის დირექტივებთან/რეგულაციებთან ასოციირების ხელშეკრულების ვადების გათვალისწინებით (შესაბამისობის ცხრილები)
ამოცანა 1.2	საერთაშორისო კონვენციების ვალდებულებების ეროვნულ კანონმდებლობაში სრული ასახვა და განხორციელება	2020	კონვენციებით გათვალისწინებული მოთხოვნები ასახულია ეროვნულ კანონმდებლობაში
ამოცანა 1.3	ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის ეფექტიანი აღსრულება	2025	ინსპექტირებული ობიექტების რაოდენობა კანონმდებლობის მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მყოფი კომპანიების რაოდენობის ზრდა ნარჩენების უკანონო განთავსების

			შემცირება
--	--	--	-----------

მიზანი 2	ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სისტემის ჩამოყალიბება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე		
ამოცანები	ვადა	ინდიკატორი	
ამოცანა 2.1	ყველა მუნიციპალიტეტისთვის მართვის პირველი ხუთწლიანი შემუშავება და დამტკიცება	2017	დამტკიცებული გეგმების რაოდენობა
ამოცანა 2.2	კომპანიების ნარჩენების მართვის შემუშავება და სამინისტროსთან შეთანხმება	2016	შეთანხმებული გეგმების რაოდენობა

მიზანი 3	ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა				
ამოცანები	ვადა	ინდიკატორი			
ამოცანა 3.1	კერძო და საჯარო სექტორების თანამშრომლობის ფორმების განსაზღვრა ნარჩენების მართვის სექტორში	2020	პოლიტიკის განმსაზღვრელი დოკუმენტი		
ამოცანა 3.2	ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ოპერატორების მიერ კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების შესრულება	2020	შემუშავებული და დანერგილი რეგისტრაციის/სერტიფიცირების სისტემა დარეგისტრირებული/სერტიფიცირებული ოპერატორების რაოდენობა		
ამოცანა 3.3	ნარჩენების შეგროვების მინიმალური ეროვნული მაჩვენებლების მიღწევა:	იხ.ცხრილი			
			2020	2025	2030
	მუნიციპალური ნარჩენები		90%	100%	100%
	სახიფათო ნარჩენები	50%	75%	100%	
ამოცანა 3.4	სახიფათო ნარჩენების მართვის ეროვნული სისტემის ჩამოყალიბება	2025	სახიფათო ნარჩენები გროვდება და არ ერევა არასახიფათო ნარჩენებს		
ამოცანა 3.5	ეროვნული ინიციატივების განხორციელება სპეციფიკური ნარჩენების ნაკადების მართვისთვის	2025	შემუშავებულია სამოქმედო გეგმები და ინვენტარიზაციის ანგარიშები		

მიზანი 4	ნარჩენების ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსათვის უსაფრთხო განთავსების უზრუნველყოფა		
ამოცანები	ვადა	ინდიკატორი	
ამოცანა 4.1	ახალი თანამედროვე რეგიონული ნაგავსაყრელების და ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურების მოწყობა ევროკავშირის სტანდარტების შესაბამისად; არსებული ნაგავსაყრელების გაუმჯობესება/ოპერირება გარდამავალ პერიოდში ზოგიერთი კატეგორიის ნარჩენებისათვის (აზბესტის ნარჩენები, არასახიფათო ცხოველური ნარჩენები და სხვა),	2025	მოწყობილი ნაგავსაყრელებისა და ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურების რაოდენობა

	საჭიროების შემთხვევაში ცალკე უჯრედების მოწყობის გათვალისწინებით.		
ამოცანა 4.2	არსებული ოფიციალური, მაგრამ უნებართვო ნაგავსაყრელების დახურვა	2023	დახურული ნაგავსაყრელების რაოდენობა
ამოცანა 4.3	სტიქიური ნაგავსაყრელების დახურვა/რემედიაცია	2020	დახურული სტიქიური ნაგავსაყრელების რაოდენობა
ამოცანა 4.4	ნაგავსაყრელებზე მუნიციპალური ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების განთავსების შემცირება	2025	ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების ნაგავსაყრელზე განთავსების შემცირების პროცენტული მაჩვენებელი (ნაგავსაყრელების ანგარიშები)

მიზანი 5	ნარჩენების პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება ან/და აღდგენა			
ამოცანები			ვადა	ინდიკატორი
ამოცანა 5.1	ქალაქის, მინის, მეტალისა და პლასტიკის წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების სისტემის ჩამოყალიბება			2025 მუნიციპალიტეტების რაოდენობა, სადაც დანერგილია სეპარირებული შეგროვების სისტემა
ამოცანა 5.2	ქალაქის, მინის, მეტალისა და პლასტიკის რეციკლირების შემდეგი მინიმალური მაჩვენებლების მიღწევა:			
		2020 წლისთვის	2025 წლისთვის	2030 წლისთვის
	ქალაქი	30%	50 %	80%
	მინა	20%	50%	80%
	მეტალი	70%	80%	90%
	პლასტიკი	30%	50%	80%
ამოცანა 5.3	კომპანიების მიერ ნარჩენების პრევენციის ხელშეწყობა და კომპანიების მიერ პრევენციის ღონისძიებების განხორციელება 2020 წლისთვის			2020 იხ. ცხრილი კომპანიების მიერ ნარჩენების შემცირების პროცენტული მაჩვენებელი
ამოცანა 5.4	ენერჯის აღდგენა იმ ნარჩენებიდან, რომელთა ხელახალი გამოყენება ან რეციკლირება არ მომხდარა			2025 ენერჯის აღდგენის მიზნით გამოყენებული ნარჩენის რაოდენობა
ამოცანა 5.5	ნარჩენების რეციკლირებისა და ენერჯის აღდგენის ობიექტების მოწყობა			2025 შესაბამისი ობიექტების რაოდენობა

მიზანი 6	ნარჩენების მართვის ხარჯების სრული ამოღება „დამზინდურებელი იხდის“ პრინციპის შესაბამისად		
ამოცანები	ვადა	ინდიკატორი	

ამოცანა 6.1	მუნიციპალიტეტებში მოსახლეობიდან ნარჩენების მართვის ხარჯების სრულად ამოღების სისტემის შემუშავება და ეტაპობრივი განხორციელება	2020 - 2030	სახელმწიფოს მხრიდან სუბსიდირების შემცირების პროცენტული მაჩვენებელი
ამოცანა 6.2	კერძო სექტორიდან ხარჯების სრულად ამოღების სისტემის შემუშავება და განხორციელება	2020-2025	სახელმწიფოს მხრიდან სუბსიდირების შემცირების პროცენტული მაჩვენებელი

მიზანი 7		მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების ხელშეწყობა და დანერგვა				
მიზნები		ვადა	ინდიკატორი			
ამოცანა 7.1	ვალდებულებების განსაზღვრა მწარმოებლებისთვის	2019	შემუშავებული კანონმდებლობა			
ამოცანა 7.2	მინიმალური მაჩვენებლების მიღწევა სხვადასხვა სახის ნარჩენების მართვისათვის:	იხ. ცხრილი	პროცენტული მაჩვენებელი თითოეული ნაკადის მიხედვით	2020	2025	2030
	ბატარები			20%	50%	80%
	ზეთები			50%	75%	90%
	შესაფუთი მასალები			40%	75%	90%
	ნემ			20%	50%	80%
	საბურავები			50%	70%	90%
	აკუმულატორები			60%	80%	90%
	ხმარებიდან ამოღებული სატრანსპორტო საშუალებები			20%	50%	80%
ამოცანა 7.3	მგვ წამახალისებელი მექანიზმების დანერგვა	2020	სპეციფიკური ნარჩენების პრევენციისა და რეციკლირების ზრდა			

მიზანი 8		ნარჩენების შესახებ მონაცემებისა და ინფორმაციის მართვის სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა		
ამოცანები		ვადა	ინდიკატორი	
ამოცანა 8.1	ნარჩენების შესახებ მონაცემთა მართვის სისტემის (მონაცემების შეგროვება, ანგარიშგება და მონაცემთა ბაზა) შემუშავება და დანერგვა	2016	მოქმედი ელექტრონული სისტემა	
ამოცანა 8.2	ნარჩენების შესახებ საჯაროდ ხელმისაწვდომი საინფორმაციო სისტემის შემუშავება და დანერგვა	2020	მოქმედი სისტემა და განახლებადი მონაცემთა ბაზა	

მიზანი 9		საჯარო სექტორის შესაძლებლობათა გაძლიერება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე; ასევე, კერძო კომპანიების შესაძლებლობათა გაძლიერების ხელშეწყობა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება		
ამოცანები		ვადა	ინდიკატორი	

ამოცანა 9.1	გბრდს-ს და სხვა ცენტრალური სტრუქტურების შესაძლებლობათა გაუმჯობესება	2020	კვალიფიციური პერსონალის არსებობა და ხელმისაწვდომი ფისკალური საშუალებები
ამოცანა 9.2	მუნიციპალიტეტების შესაძლებლობათა გაუმჯობესება	2020	კვალიფიციური პერსონალის არსებობა და ხელმისაწვდომი ფისკალური საშუალებები
ამოცანა 9.3	კერძო სექტორის შესაძლებლობათა გაუმჯობესება	2020	კერძო კომპანიების რაოდენობა, რომლებიც ჩართულნი არიან მგვ-ის პროცესში და რომლებიც ასრულებენ კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს
ამოცანა 9.4	საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება ნარჩენების მართვის საკითხებზე	2030	ჩატარებული კამპანიების რაოდენობა

- [1] ნარჩენების მართვის კოდექსი, მუხლი 12
- [2] ნარჩენების მართვის კოდექსი, მუხლი 4 (2) და მუხლი 5 (1)
- [3] მდგრად ორგანულ დამაბინძურებლებთან დაკავშირებული ღონისძიებები გაწერილია ეროვნულ განმახორციელებელ გეგმაში (NIP), რომელიც მუშავდება სტოკჰოლმის კონვენციის მოთხოვნების შესაბამისად და გლობალური გარემოს დაცვის ფონდის (GEF) ფინანსური მხარდაჭერით
- [4] ნარჩენების მართვის კოდექსი, მუხლი 4 (1)
- [5] ნარჩენების მართვის კოდექსი, მუხლი 5 (2)
- [6] ნარჩენების ინტეგრირებული მართვის პრინციპი გულისხმობს ხარჯ-ეფექტურობის მიდგომის გამოყენებას ნარჩენების მართვაში .

**ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმა
2016–2030**

ეს ანგარიში მომზადებულია ევროპული კომისიის ფინანსური დახმარებით. ამ ანგარიშში გამოთქმული მოსაზრებები კონსულტანტებს ეკუთვნით და შესაძლებელია არ ასახავდნენ ევროპული კომისიის მოსაზრებებს.

P particip

Particip-led Consortium comprising: Particip, Adelphi, AETS, Bipro, ELLE, ETI Consulting, Geotest, HTSPE, Milieu, NIRAS, PEMConsult, Poseidon

შინაარსი

ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმა.....	1
აბრევიატურები.....	4
1 შესავალი.....	5
2 არსებული მდგომარეობა და სამომავლო საჭიროებები.....	8
2.1 ნარჩენების მართვა დღეის მდგომარეობით.....	8
ნარჩენების წარმოქმნა.....	8
იმპორტი და ექსპორტი.....	9

ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების არსებული სისტემები.....	9
სახიფათო ნარჩენების მართვა.....	10
სპეციფიკური ნარჩენების მართვის არსებული სისტემა.....	10
ნარჩენებით დაბინძურებული ადგილები.....	10
ნარჩენების მართვის ორგანიზება.....	11
2.2 ნარჩენების მართვა სამომავლოდ.....	11
ნარჩენების წარმოქმნა.....	12
ინფრასტრუქტურის სისტემის საჭიროება.....	12
ახალი ნაგავსაყრელები.....	12
ნარჩენების აღდგენა.....	12
არსებული ნაგავსაყრელების დახურვა და განახლება.....	13
ნარჩენების მართვის მოწყობა.....	13
ნარჩენების პრევენცია.....	14
2.3 ინვესტიციების საჭიროება და საოპერაციო ხარჯები.....	15
ინვესტიციების საჭიროება და დაფინანსების წყაროები.....	15
საოპერაციო ხარჯები.....	15
2.4 ტექნიკური დახმარება.....	16
3 ნარჩენების მართვის ღონისძიებები.....	16
3.1 ხედვა, ამოცანები, მიზნები და ღონისძიებები.....	16
3.2 ღონისძიებების განხორციელება.....	21
3.3 ვარაუდები/დაშვებები და რისკები.....	22
4 ღონისძიებების განხორციელების შედეგები.....	22
4.1 შედეგები გარემოს დაცვის, მოსახლეობისა და პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროებში.....	22
4.2 ტექნიკური და ფინანსური განხორციელებადობა.....	23
4.3 სხვა დადებითი შედეგები.....	23
დანართი 1 – ლოგიკური ჩარჩო.....	24

აბრევიატურები

გბრდს	საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო
მგვ	მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება
ნეემ	ნარჩენი ელექტრო და ელექტრონული მოწყობილობა
ნმეს	ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია
ნმესგ	ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმა
რგის	საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო
LFA	ლოგიკური ჩარჩო-მიდგომა (Logical Framework Approach).

1. შესავალი

საქართველოს ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმა (ნმესგ) – შემდგომში მოხსენიებული, როგორც „სამოქმედო გეგმა“ – შემუშავებულია ნარჩენების მართვის კოდექსისა და ევროკავშირ-საქართველოს ასოცირების შესახებ შეთანხმებით

გათვალისწინებული დირექტივების მოთხოვნების შესაბამისად. სამოქმედო გეგმის მიზანია საქართველოში ნარჩენების მართვის განვითარების პროცესის ჰარმონიზება ევროკავშირის ნარჩენების მართვის პოლიტიკასთან.

სამოქმედო გეგმამდე შემუშავდა ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია (ნმეს). სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა საქართველოს ნარჩენების მართვის პოლიტიკის განუყოფელი ნაწილებია. სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებები დაკავშირებულია სტრატეგიით განსაზღვრულ მიზნებსა და ამოცანებთან.

სტრატეგია მოიცავს 15-წლიან პერიოდს (2016-2030 წწ.), სამოქმედო გეგმა კი შემუშავდება ყოველ 5 წელიწადში ერთხელ. პირველი სამოქმედო გეგმა მოიცავს 2016-2020 წლებს. სამოქმედო გეგმა ცოცხალი დოკუმენტია, რომელიც შეიძლება განახლდეს. სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმას აქვს ერთიანი ფორმატი და სამოქმედო გეგმაში წარმოდგენილი ღონისძიებები ემსახურება სტრატეგიით განსაზღვრული მიზნებისა და ამოცანების განხორციელებას (იხ. დანართი 1).

სამოქმედო გეგმა შესაბამისობაშია 2012-2016 წლების საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნულ პროგრამასთან და ითვალისწინებს საქართველოს გარემოსდაცვითი საქმიანობის შეფასების (გაეროს ევროპული ეკონომიკური კომისია, 2015 წ.) რეკომენდაციებს.

სამოქმედო გეგმაში მოცემული ფინანსური გათვლები საპროგნოზოა და დაზუსტდება კონკრეტული ღონისძიებების განსაზღვრის შესაბამისად.

სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის შემუშავების პროცესში გამოყენებული იყო „ლოგიკური ჩარჩო-მიდგომა“ (Logical Framework Approach – LFA), რომელიც ითვალისწინებს არსებული სიტუაციის შეფასებას და გამოწვევების იდენტიფიცირებას; ასევე შესაბამისი მიზნების განსაზღვრასა და პრობლემების გადაჭრის გზების ჩამოყალიბებას.

თითოეული დასახული მიზნისათვის სტრატეგიაში გაწერილია ამოცანები (შესრულების ვადების მითითებით). თითოეული ამოცანის მისაღწევად საჭიროა შესაბამისი ღონისძიებების განხორციელება, რომლებიც შეადგენენ სამოქმედო გეგმის ძირითად ნაწილს.

LFA მიდგომა შეიძლება შემდეგნაირად გამოიხატოს:

- ხედვა
- მიზნები (ხედვის შესაბამისად)
- ამოცანები (მიზნების შესაბამისად)
- ღონისძიებები (ამოცანების შესაბამისად)

ქვემოთ ილუსტრირებულია აღნიშნული მიდგომა:

აღნიშნული მეთოდი საშუალებას იძლევა განისაზღვროს მოკლევადიანი, საშუალოვადიანი და გრძელვადიანი ამოცანები. ღონისძიებები კი აუცილებლად კონკრეტული უნდა იყოს და მითითებული ჰქონდეს შესრულების ვადები.

LFA მიდგომა საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს (გბრდს) მისცემს გეგმის განხორციელების მონიტორინგისა და მთავრობისთვის ყოველ სამ წელიწადში ერთხელ ანგარიშის წარდგენის საშუალებას.

კოდექსის¹ მიხედვით, ამოცანებისა და ღონისძიებების განსაზღვრისას, სავალდებულოა ეკოლოგიური სარგებლის და ტექნიკურ-ფინანსური საკითხების გათვალისწინება. გეგმით გათვალისწინებული ამოცანებისა და ღონისძიებების განხორციელება უზრუნველყოფს ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსათვის უსაფრთხო პირობების შექმნას, რაც მოკლედ მიმოხილულია მე-4 თავში.

სამოქმედო გეგმა შემუშავებულია ინტენსიური კონსულტაციების საფუძველზე დაინტერესებულ მხარეებთან. მიზნები, ასევე ამოცანები და ღონისძიებები, მათი მნიშვნელობის მეტი თვალსაჩინოებისათვის, დაჯგუფებულია ცხრა მიმართულებად:

1. კანონმდებლობა
2. ნარჩენების მართვის დაგეგმვა
3. ნარჩენების შეგროვება და ტრანსპორტირება
4. ნაგავსაყრელები
5. პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება და აღდგენა
6. ხარჯების ამოღება
7. მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება
8. მონაცემები ნარჩენების შესახებ
9. მართვის შესაძლებლობები.

საერთაშორისო გამოცდილება ცხადყოფს, რომ ნარჩენების მართვა საკმაოდ რთული პროცესია და მართვის ისეთი სისტემის შექმნა, რომელიც შესაბამისობაში იქნება მსოფლიოს ყველაზე განვითარებული ქვეყნების ანალოგიურ სისტემებთან, ხანგრძლივი პროცესია. შესაბამისად, სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის მიზანია შექმნას მყარი საფუძველი ქვეყანაში ნარჩენების მართვის სისტემის ეტაპობრივი ჩამოყალიბებისა და განვითარებისთვის, საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილებისა და ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური სიტუაციის გათვალისწინებით. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სამოქმედო გეგმაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა შესაძლებლობების გაძლიერებას, (პერსონალის

კომპეტენტურობა, ფისკალური საშუალებები, ადმინისტრაციული სისტემები და ა.შ.) მმართველობის ყველა დონეზე და ზოგადად – ცნობიერების ამაღლებას.

წინამდებარე სამოქმედო გეგმა მომზადებულია ნარჩენების მართვის კოდექსის მოთხოვნების შესაბამისად და მასში წარმოდგენილი ინფორმაცია ასახავს 2015 წლისათვის არსებულ მდგომარეობას.

2. არსებული მდგომარეობა და სამომავლო საჭიროებები

ნარჩენების სფეროში არსებული მდგომარეობა და მასთან დაკავშირებული გამოწვევები მოკლედ განხილულია ნარჩენების მართვის ეროვნულ სტრატეგიაში. იმის გამო, რომ ქვეყანაში არ არსებობდა ნარჩენების აღრიცხვა-ანგარიშგების სისტემა, სამოქმედო გეგმაში ნარჩენების სახეობების, მახასიათებლებისა და რაოდენობის შესახებ წარმოდგენილი ინფორმაცია არ არის სრული.

2.1. ნარჩენების მართვა დღეის მდგომარეობით

ნარჩენების შეგროვების, განთავსებისა და რეციკლირების სისტემები ამ ეტაპზე შეზღუდულად არის წარმოდგენილი საქართველოში. აღნიშნულთან დაკავშირებით, განსაკუთრებით პრობლემატურ საკითხს წარმოადგენს სახიფათო და ინდუსტრიული (საწარმოების) ნარჩენების მართვა.

ნარჩენების შეგროვების მომსახურება არ მოიცავს სასოფლო დასახლებებს. არსებული ნაგავსაყრელები, რამდენიმე გამონაკლისის გარდა, არ შეესაბამება საერთაშორისო სტანდარტებს. ქვეყანაში არსებობს უნებართვო და ე.წ. არაკონტროლირებადი სტიქიური ნაგავსაყრელები.

ამ მიმართულებით მნიშვნელოვანია ნარჩენების მართვის კოდექსის მიღება, რომელიც აწესებს მოთხოვნებს ქვეყანაში ნარჩენების მართვის მომავალი განვითარებისთვის. ასევე, ერთ-ერთ ყველაზე პოზიტიურ ნაბიჯად შეიძლება ჩაითვალოს ევროკავშირის სტანდარტების შესაბამისი რეგიონული ნაგავსაყრელების მოწყობის ინიცირება ცენტრალიზებული მართვის სისტემით.

ნარჩენების წარმოქმნა

საქართველოში ყოველწლიურად დაახლოებით 900 ათასი ტონა მუნიციპალური ნარჩენი წარმოიქმნება, საიდანაც 700 ათასი ტონა განთავსდება ოფიციალურ ნაგავსაყრელებზე.

საქართველოს სამ რეგიონში ჩატარებული სხვადასხვა სახის შეფასებების საფუძველზე დადგინდა, რომ მუნიციპალური ნარჩენები ძირითადად შედგება საკვების და ბაღის (~60%), ქაღალდის და მუყაოს (~10%), პლასტიკის (~10%) და მცირე რაოდენობით სახიფათო ნარჩენებისგან (<1%).

რაც შეეხება სახიფათო ნარჩენებს, ქვეყანაში ვადაგასული პესტიციდების რაოდენობა შეადგენს დაახლოებით 4 000 ტონას, პოლიქლორირებული ბიფენილების რაოდენობა – 600 ტონას, ხოლო დარიშხანის შემცველი ნარჩენები დაახლოებით 120 000 ტონას.

საქართველოში ყოველწლიურად დაახლოებით 1 500 ათასი ტონა სახიფათო სამედიცინო ნარჩენი წარმოიქმნება. უცნობია ყოველწლიურად წარმოქმნილი სხვა სახის სახიფათო და სამრეწველო ნარჩენების რაოდენობა.

იმპორტი და ექსპორტი

საქართველოში სახიფათო ნარჩენების ტრანსსასაზღვრო გადაზიდვები ხორციელდება ბაზელის კონვენციის და ეროვნული კანონმდებლობის მოთხოვნებისა და პროცედურების შესაბამისად. საბაჟო დეპარტამენტის ინფორმაციის თანახმად, 2013 წელს

საქართველოდან 36 ათასი ტონა ნარჩენი იქნა ექსპორტირებული, ხოლო ნარჩენების იმპორტმა 17 ათასი ტონა შეადგინა.

ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების არსებული სისტემები

ნარჩენების შეგროვება ხორციელდება მუნიციპალიტეტების მჭიდროდ დასახლებულ ადგილებში. სასოფლო დასახლებებში ძირითადად არ ხდება ნარჩენების შეგროვების მომსახურების მიწოდება. ნარჩენების კონტეინერები და ნაგავმზიდები უმეტეს შემთხვევაში არ შეესაბამება სტანდარტებს.

დღესდღეობით არ არსებობს ნარჩენების წყაროსთან სეპარირების სისტემები.

საქართველოში აღრიცხულია 60-მდე ნაგავსაყრელი. მათგან, 2015 წლის მდგომარეობით, 13 დაიხურა, ხოლო 28 განახლდა. ასევე, მოეწყო სამი სანიტარიული ნაგავსაყრელი, კერძოდ:

- თბილისის ნაგავსაყრელი
- რუსთავის ნაგავსაყრელი
- ბორჯომის ნაგავსაყრელი .

დაგეგმილია სამი ახალი რეგიონული ნაგავსაყრელის მშენებლობა:

- აჭარის ა/რ-ის ნაგავსაყრელი;
- იმერეთის რეგიონული ნაგავსაყრელი (მოემსახურება იმერეთის და რაჭა-ლეჩხუმი-ქვემო სვანეთის რეგიონებს);
- ქვემო ქართლის რეგიონული ნაგავსაყრელი.

ქვეყანაში არის ბევრი უნებართვო და არაკონტროლირებადი სტიქიური ნაგავსაყრელი.

ქვეყანაში არ არის ინერტული ნარჩენების ოფიციალური ნებართვის მქონე ნაგავსაყრელები. შესაბამისად, ინერტული, მათ შორის სამშენებლო ნარჩენები ნაწილობრივ განთავსდება არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელებზე ან გამოიყენება გარკვეული ინფრასტრუქტურული ობიექტების მშენებლობისას ამოვსებითი/მოსწორებითი სამუშაოებისათვის.

სახიფათო ნარჩენების მართვა

უცნობია ყოველწლიურად წარმოქმნილი სახიფათო ნარჩენების რაოდენობა. არ ხდება მუნიციპალური სახიფათო და სხვა ნარჩენების სეპარირებული შეგროვება.

ქვეყანაში არ მოქმედებს სახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელი. ხდება მხოლოდ გარკვეული სახის სახიფათო ნარჩენების ინსინერაცია და ისიც შეზღუდული რაოდენობით.

სპეციფიკური ნარჩენების მართვის არსებული სისტემა

საქართველოში არ არსებობს სპეციფიკური ნარჩენების მართვის, მათ შორის, სეპარირებული შეგროვების სისტემები, თუმცა არსებობს გარკვეული გამოცდილება სპეციფიკური ნარჩენების გადამუშავების კუთხით (როგორცაა, მაგალითად საბურავები, აკუმულატორები, შეფუთვის ნარჩენები და სხვა).

ნარჩენებით დაბინძურებული ადგილები

საქართველოში თითქმის ყველა დასახლებაშია ერთი ან მეტი სტიქიური ნაგავსაყრელი. სავარაუდოდ, აღნიშნულ ნაგავსაყრელებზე ნიადაგი უმეტესად დაბინძურებულია. ასევე, შესაძლებელია უარყოფითი ზემოქმედება შეიმჩნეოდეს ზედაპირულ და გრუნტის წყლებზეც. საქართველოში დაიწყო ზოგიერთი დახურული ნაგავსაყრელის რემედიაცია და მონიტორინგი. არ არის ჩატარებული ისტორიულად დაბინძურებული ადგილების სრული ინვენტარიზაცია. ასევე, მცირე გამოწვევების გარდა, არ არის შეფასებული რისკები და არ არის შემუშავებული რემედიაციის გეგმები.

ნარჩენების მართვის ორგანიზება

საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო პასუხისმგებელია ეროვნულ დონეზე ნარჩენების პოლიტიკის, სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის, ასევე კანონმდებლობის შემუშავებასა და განხორციელების კოორდინირებაზე. მუნიციპალიტეტები პასუხისმგებლები არიან მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების სისტემის დანერგვასა და გამართულ ფუნქციონირებაზე. ნარჩენების ტრანსპორტით გადაზიდვაზე საბაჟო კონტროლს ახორციელებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს სსიპ – შემოსავლების სამსახურის საბაჟო დეპარტამენტი, ხოლო ბაზელის კონვენციის კომპეტენტურ ორგანოს წარმოადგენს საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო.

საქართველოს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს მართვაში არსებული შპს „საქართველოს მყარი ნარჩენების მართვის კომპანია“ პასუხისმგებელია არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელებისა და ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურების მოწყობასა და მართვაზე, ასევე მათ დაქვემდებარებაში არსებული ნაგავსაყრელების დახურვაზე (გარდა აჭარის ა/რ და ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის ნაგავსაყრელებისა).

2.2. ნარჩენების მართვა სამომავლოდ

სამომავლოდ ნარჩენების მართვა ძირითადად უნდა იყოს საჯარო სექტორის პასუხისმგებლობა. სამრეწველო და მუნიციპალური ნარჩენი არ უნდა წარმოადგენდეს პრობლემას მოსახლეობისა თუ სამრეწველო სექტორისთვის და მათთვის მიწოდებული სახელმწიფო მომსახურება ამ სფეროში უნდა იყოს არამომგებიანი, თუმცა მომსახურების ღირებულება სრულად უნდა ფარავდეს ნარჩენების მართვის ხარჯებს. ამასთან ერთად, სახელმწიფომ უნდა შექმნას შესაბამისი პირობები კერძო სექტორის ჩართულობისათვის ნარჩენების მართვაში, განსაკუთრებით რეციკლირებისა და აღდგენის ღონისძიებებში.

ნარჩენების მართვა უნდა ხორციელდებოდეს „დამზინძურებელი იხდის“ პრინციპის შესაბამისად, ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული გარემოსდაცვითი რისკების გათვალისწინებით. მაღალი რისკების არსებობის შემთხვევაში, ყურადღებით უნდა იქნეს განხილული პრივატიზებისა და მისი მიზანშეწონილობის საკითხი.

არსებული რეალობიდან გამომდინარე, აუცილებელია ახალი ან დამხმარე ინფრასტრუქტურული ობიექტების მშენებლობა და ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ღონისძიებების გატარება.

ნარჩენების წარმოქმნა

მონაცემები ნარჩენების შესახებ ძალიან მწირია, თუმცა კოდექსით განსაზღვრული აღრიცხვა-ანგარიშგების სისტემა იძლევა სრულყოფილი მონაცემების მიღებისა და მონაცემთა ბაზის წარმოების საშუალებას. შესაბამისად, შემდეგი ქვეთავები ინდიკატორული ხასიათისაა და განსაზღვრავს სამომავლო მიმართულებებს.

ინფრასტრუქტურის სისტემის საჭიროება

ნარჩენების მართვა ითვალისწინებს რთული ინფრასტრუქტურული სისტემის არსებობას შეგროვების (მათ შორის, სეპარირებული შეგროვების), ტრანსპორტირების, გადამტვირთავი სადგურების, რეციკლირების, აღდგენის და განთავსების ობიექტების ჩათვლით. ეფექტიანი ინფრასტრუქტურის შესაქმნელად, საჭიროა ტექნიკურ-

ეკონომიკური კვლევები და შეფასებები ეროვნულ ან რეგიონულ/მუნიციპალურ დონეებზე მომავალში წარმოქმნილ ნარჩენებთან დაკავშირებით.

ახალი ნაგავსაყრელები

საჭიროა ახალი რეგიონული ნაგავსაყრელების მოწყობა საქართველოში. ნაგავსაყრელების მშენებლობა უკვე განსაზღვრულია იმერეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონებში. მიმდინარეობს ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევა სამეგრელო-ზემო სვანეთსა და კახეთში რეგიონული ნაგავსაყრელების აშენების მიზნით. გარდა ამისა, საჭიროა ახალი რეგიონული ნაგავსაყრელების მშენებლობა, რომელიც მოემსახურება შიდა ქართლის, მცხეთა-მთიანეთისა და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონებს.

ნარჩენების აღდგენა

საქართველოში ნარჩენების აღდგენის დიდი პოტენციალია. სხვადასხვა სახის ნარჩენი, რომელიც შეიძლება გამოყენებული იქნეს როგორც რესურსი, განთავსებულია ნაგავსაყრელებზე. არ ხდება წარმოქმნილი სამედიცინო ნარჩენების ინსინერაცია/თანაინსინერაციის შედეგად ენერჯის აღდგენა.

სახიფათო და არასახიფათო ნარჩენების აღდგენის მიზნით საჭიროა ნარჩენების წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების ან/და დახარისხების (სორტირების) სისტემების დანერგვა და ინსინერაცია/თანაინსინერაციის გზით ენერჯის აღდგენა იმ ნარჩენებიდან, რომელიც რეციკლირებას არ ექვემდებარება.

ნარჩენების ინსინერაცია ან/და თანაინსინერაცია ითვალისწინებს ნაგავსაყრელზე განსათავსებელი ნარჩენის მინიმუმაციას და ამავდროულად ენერჯის აღდგენას. სითბოსა და ენერჯის კომბინირებული წარმოქმნა ნარჩენებიდან ენერჯის მიღების ყველაზე ეფექტიანი საშუალებაა. ინსინერაციის დროს მხოლოდ სითბოს მიღებით ხდება დაახლოებით 40% ენერჯის აღდგენა, მაშინ როცა ზემოაღნიშნული კომბინაციით აღდგება ენერჯის 80-85%. თუმცა ენერჯის ასეთი კომბინირებული აღდგენის საინვესტიციო ღირებულება საკმაოდ მაღალია.

ენერჯის აღდგენა უნდა განხორციელდეს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს ცენტრალური გათბობის სისტემები და შესაბამისი მომხმარებელი. ელექტროგადამცემი ქსელიც ისე უნდა იყოს მოწყობილი, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ენერჯის მოხმარება ზემოთ აღწერილი კომბინირებული აღდგენის შემთხვევაში.

არსებული ნაგავსაყრელების დახურვა და განახლება

არსებული ოფიციალური, მაგრამ უნებართვო ნაგავსაყრელებისათვის უნდა მომზადდეს ნაგავსაყრელის კანონმდებლობის მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოყვანის გეგმა, რაც გულისხმობს ნაგავსაყრელის ფუნქციონირების გაგრძელებას ან დახურვას. შესაბამისობის გეგმებს ითანხმებს გბრდს. ასევე, უნდა დაიხუროს სტიქიური ნაგავსაყრელები. ამ საკითხების გადაჭრის მიზნით საჭიროა ჩატარდეს ტექნიკურ-ეკონომიკური კვლევები.

ნარჩენების მართვის მოწყობა

ნარჩენების მართვა უნდა იყოს მაქსიმალურად დეცენტრალიზებული და მომავალში მუნიციპალური ნარჩენების მართვაზე მთელი პასუხისმგებლობა შესაძლებელია მუნიციპალიტეტებმა აიღონ. მუნიციპალიტეტებმა მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვება და ტრანსპორტირება უნდა უზრუნველყონ საკუთარი ძალებით ან კონტრაქტების საფუძველზე. უფრო გრძელვადიან პერსპექტივაში შესაძლებელია ახალი რეგიონული ნაგავსაყრელების მართვაზე მუნიციპალიტეტები გახდნენ პასუხისმგებლები.

მუნიციპალიტეტების მიერ ნარჩენების ეფექტიანი მართვისათვის საჭირო იქნება მუნიციპალიტეტთაშორისი ერთობლივი სამსახურების/გაერთიანებების ჩამოყალიბება. საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით, უნდა შეიქმნას სამსახურის საქმიანობაზე პასუხისმგებელი საბჭო, რომელშიც შევლენ წარმომადგენლები თითოეული მუნიციპალიტეტიდან.

ასეთი სამსახურები შეიძლება პასუხისმგებელნი იყვნენ ასევე ნარჩენის ხელახალ გამოყენებაზე, რეციკლირებასა და აღდგენაზე შესაძლებლობების ფარგლებში. საერთაშორისო გამოცდილებით, მსგავსი მუნიციპალიტეტთაშორისი ორგანიზაციები ხშირად ინაწილებენ პასუხისმგებლობებს ერთმანეთში. მაგალითად, ერთი ორგანიზაცია უზრუნველყოფს ქაღალდის ან მეტალის რეციკლირებას, მეორე ენერჯის აღდგენას და ა.შ., რათა უზრუნველყოფილი იყოს სპეციფიკური ნარჩენების ნაკადების ეფექტიანი მართვა. სახიფათო ნარჩენების მართვა უნდა იყოს ცენტრალიზებულად კოორდინირებული სისტემა.

ნარჩენების პრევენცია

მნიშვნელოვანი ყურადღება უნდა მიექცეს ნარჩენების პრევენციას. ამა თუ იმ პროდუქციის საწარმოებლად გამოიყენება საკმაოდ ღირებული რესურსები. სამრეწველო სექტორის მიერ საუკეთესო ხელმისაწვდომი ტექნოლოგიების დანერგვით რესურსების ოპტიმალური გამოყენება და შესაბამისად, ნარჩენების წარმოქმნის შემცირება სამრეწველო პროცესსა თუ სხვა საოპერაციო ღონისძიებების განხორციელებისას, მნიშვნელოვანი წინგადადგმული ნაბიჯია ნარჩენების პრევენციის მიმართულებით.

ნარჩენების პრევენციის მისაღწევად ეფექტიან მექანიზმს წარმოადგენს მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება; ასევე მნიშვნელოვანია საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება.

2.3. ინვესტიციების საჭიროება და საოპერაციო ხარჯები

ნარჩენების მართვის არსებული სისტემის რადიკალურად შეცვლა საკმაოდ ძვირადღირებული და ხანგრძლივი პროცესია. გარდა ამისა, ნარჩენების მართვის ახალი სისტემის შექმნა დიდ საინვესტიციო ხარჯებს მოითხოვს.

ინვესტიციების საჭიროება და დაფინანსების წყაროები

ნარჩენების მართვა საერთაშორისო დონორებისა და ბანკების ინტერესის საგანს წარმოადგენს და საქართველოშიც დაწყებულია ეს პროცესი. ინვესტიციები განსაკუთრებით საჭიროა ახალი თანამედროვე ნაგავსაყრელების მშენებლობისათვის. თუმცა ნარჩენების მართვის ეფექტიანი სისტემის მისაღებად, ინვესტიციები საჭიროა სხვა ინფრასტრუქტურული ობიექტებისა და ნარჩენების მართვის თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და აღჭურვილობებისთვის. მათ შორის, ეს ეხება ნარჩენების ტრანსპორტირებას, რადგან თანამედროვე სატრანსპორტო საშუალებები და უკეთესი ინფრასტრუქტურა მნიშვნელოვანია მთლიანი სისტემის ეფექტიანობის ზრდის და გარემოს დაბინძურების შემცირების თვალსაზრისით.

ინვესტიციები იქნება საჭირო ისეთი საბაზისო ადმინისტრაციული სისტემის ჩამოყალიბებისთვისაც, როგორცაა მაგალითად, მონაცემების შეგროვება და საზოგადოების წვდომის უზრუნველყოფა ნარჩენებთან დაკავშირებულ ინფორმაციაზე.

საოპერაციო ხარჯები

გრძელვადიან პერსპექტივაში, საოპერაციო ხარჯები მთლიანად უნდა დაიფაროს „დამზინძურებლების“ მიერ (ხარჯების სრული ამოღების სისტემა) „დამზინძურებელი იხდის“ პრინციპის შესაბამისად. თუმცა, საქართველოში, ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური პარამეტრების გათვალისწინებით, ამის განხორციელება რთული იქნება მომდევნო უახლოესი წლების განმავლობაში.

ნარჩენების მართვაში ჩართული ცენტრალური სტრუქტურების შესაძლებლობების გასაძლიერებლად საჭირო იქნება დაფინანსება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, ხოლო მუნიციპალიტეტებს დასჭირდებათ შესაბამისი სახსრების მობილიზება საკუთარი ნარჩენების მართვის მიზნით.

2.4. ტექნიკური დახმარება

ბოლო ათწლეულის განმავლობაში ევროპასა და სხვა განვითარებულ ქვეყნებში დაგროვდა ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული მდიდარი გამოცდილება. შესაბამისად, საქართველოს აქვს შესაძლებლობა, გაიზიაროს კარგი გამოცდილება და არ გაიმეოროს ის შეცდომები, რაც განვითარებული ქვეყნების მიერ იქნა დაშვებული ამ სექტორის განვითარების ადრეულ ეტაპზე.

3. ნარჩენების მართვის ღონისძიებები

3.1. ხედვა, ამოცანები, მიზნები და ღონისძიებები

საქართველოში ნარჩენების მართვის ხედვა შემდეგნაირია:

„საქართველო ისწრაფვის გახდეს ნარჩენების პრევენციასა და რეციკლირებაზე ორიენტირებული ქვეყანა“, რაც მიიღწევა:

- ნარჩენების პრევენციის, ხელახალი გამოყენების, რეციკლირებისა და აღდგენის ღონისძიებების გატარებით
- მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების უზრუნველყოფით საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე
- ნარჩენების წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების დანერგვით
- ხარჯების სრული ამოღების დანერგვით
- მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების დანერგვით
- ინიციატივების განხორციელებით სპეციფიკური ნარჩენების ნაკადებზე
- საჯარო-კერძო პარტნიორობის ჩამოყალიბებით
- სტრატეგიის მიზნების მისაღწევად საჭირო წამახალისებელი მექანიზმების დანერგვით .

ქვემოთ მოყვანილი მიზნები, შესაბამისი ამოცანები და ღონისძიებები გაწერილია იმავე თანმიმდევრობით, როგორც სტრატეგიაში:

კანონმდებლობა

მიზანი 1. ევროკავშირის მოთხოვნებისა და საერთაშორისო კონვენციების შესაბამისი ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის შემუშავება, განხორციელება და აღსრულება

ამოცანა 1.1. ასოცირების შესახებ შეთანხმებიდან გამომდინარე ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ვალდებულებების შესასრულებლად აუცილებელი სამართლებრივი აქტების მიღება და განხორციელება 2020 წლისთვის

ამოცანა 1.2. საერთაშორისო კონვენციების ვალდებულებების ეროვნულ კანონმდებლობაში სრული ასახვა და განხორციელება 2020 წლისთვის

ამოცანა 1.3. ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის ეფექტიანი აღსრულება 2025 წლისთვის.

ნარჩენების მართვის დაგეგმვა

მიზანი 2. ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე

ამოცანა 2.1. ყველა მუნიციპალიტეტისთვის ნარჩენების მართვის პირველი ხუთწლიანი გეგმების შემუშავება და დამტკიცება 2017 წლისთვის

ამოცანა 2.2. კომპანიების ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება და სამინისტროსთან შეთანხმება 2016 წლისთვის.

ნარჩენების შეგროვება და ტრანსპორტირება

მიზანი 3. ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა

ამოცანა 3.1. კერძო და საჯარო სექტორების თანამშრომლობის ფორმების განსაზღვრა ნარჩენების მართვის სექტორში 2020 წლისთვის

ამოცანა 3.2. ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ოპერატორების მიერ კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების შესრულება 2020 წლისთვის

ამოცანა 3.3. ნარჩენების შეგროვების მინიმალური ეროვნული მაჩვენებლების მიღწევა:

	2020 წლისთვის	2025 წლისთვის	2030 წლისთვის
მუნიციპალური ნარჩენები	90%	100%	100%
სახიფათო ნარჩენები	50%	75%	100%

ამოცანა 3.4. სახიფათო ნარჩენების მართვის ეროვნული სისტემის ჩამოყალიბება 2025 წლისთვის .

ამოცანა 3.5. ეროვნული ინიციატივების განხორციელება სპეციფიკური ნარჩენების ნაკადების მართვისთვის 2025 წლისთვის

ნაგავსაყრელები

მიზანი 4. ნარჩენების ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსათვის უსაფრთხო განთავსების უზრუნველყოფა

ამოცანა 4.1. ახალი თანამედროვე რეგიონული ნაგავსაყრელების და ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურების მოწყობა ევროკავშირის სტანდარტების შესაბამისად 2025 წლისთვის; არსებული ნაგავსაყრელების გაუმჯობესება/ოპერირება გარდამავალ პერიოდში ზოგიერთი კატეგორიის ნარჩენებისათვის (აზბესტის ნარჩენები, არასახიფათო ცხოველური ნარჩენები და სხვა), საჭიროების შემთხვევაში, ცალკე უჯრედების მოწყობის გათვალისწინებით.

ამოცანა 4.2. არსებული ოფიციალური, მაგრამ უნებართვო ნაგავსაყრელების დახურვა 2023 წლისთვის

ამოცანა 4.3. სტიქიური ნაგავსაყრელების დახურვა/რემედიაცია 2020 წლისთვის

ამოცანა 4.4. ნაგავსაყრელებზე მუნიციპალური ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების განთავსების შემცირება 2025 წლისთვის

პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება და აღდგენა

მიზანი 5. ნარჩენების პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება ან/და აღდგენა

ამოცანა 5.1. ქაღალდის, მინის, მეტალისა და პლასტიკის წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების სისტემის ჩამოყალიბება 2025 წლისთვის.

ამოცანა 5.2. ქაღალდის, მინის, მეტალისა და პლასტიკის რეციკლირების შემდეგი მინიმალური მაჩვენებლების მიღწევა:

	2020 წლისთვის	2025 წლისთვის	2030 წლისთვის
ქაღალდი	30%	50 %	80%
მინა	20%	50%	80%
მეტალი	70%	80%	90%
პლასტიკი	30%	50%	80%

ამოცანა 5.3. კომპანიების მიერ ნარჩენების პრევენციის ხელშეწყობა და კომპანიების მიერ პრევენციის ღონისძიებების განხორციელება 2020 წლისთვის .

ამოცანა 5.4. ენერჯის აღდგენა 2025 წლისთვის იმ ნარჩენებიდან, რომელთა ხელახალი გამოყენება ან რეციკლირება არ მომხდარა.

ამოცანა 5.5. ნარჩენების რეციკლირებისა და ენერჯის აღდგენის ობიექტების მოწყობა 2025 წლისთვის.

ხარჯების ამოღება

მიზანი 6. ნარჩენების მართვის ხარჯების სრული ამოღება „დამბინძურებელი იხდის“ პრინციპის შესაბამისად

ამოცანა 6.1. მუნიციპალიტეტებში მოსახლეობიდან ნარჩენების მართვის ხარჯების სრულად ამოღების სისტემის შემუშავება 2020 წლისთვის და ეტაპობრივი განხორციელება 2030 წლისთვის.

ამოცანა 6.2. კერძო სექტორიდან ხარჯების სრულად ამოღების სისტემის შემუშავება 2020 წლისთვის და განხორციელება 2025 წლისთვის.

მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულება

მიზანი 7. მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების ხელშეწყობა და დანერგვა

ამოცანა 7.1. ვალდებულებების განსაზღვრა მწარმოებლებისთვის 2019 წლისთვის .

ამოცანა 7.2. მინიმალური მაჩვენებლების მიღწევა სხვადასხვა სახის ნარჩენების მართვისათვის:

	2020 წლისთვის	2025 წლისთვის	2030 წლისთვის
ბატარეები	20%	50%	80%
ზეთები	50%	75%	90%
შესაფუთი მასალები	40%	75%	90%
ელექტრო და ელექტრონული	20%	50%	80%

მოწყობილობა			
საბურავები	50%	70%	90%
აკუმულატორები	60%	80%	90%
ხმარებიდან ამოღებული სატრანსპორტო საშუალებები	20%	50%	80%

ამოცანა 7.3. მგვ წამახალისებელი მექანიზმების დანერგვა 2020 წლისთვის.

მონაცემები ნარჩენების შესახებ

მიზანი 8. ნარჩენების შესახებ მონაცემებისა და ინფორმაციის მართვის სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა

ამოცანა 8.1. ნარჩენების შესახებ მონაცემთა მართვის სისტემის (მონაცემების შეგროვება, ანგარიშგება და მონაცემთა ბაზა) შემუშავება და დანერგვა 2016 წლისათვის .

ამოცანა 8.2. ნარჩენების შესახებ საჯაროდ ხელმისაწვდომი საინფორმაციო სისტემის შემუშავება და დანერგვა 2020 წლისთვის

მართვის შესაძლებლობები

მიზანი 9. საჯარო სექტორის შესაძლებლობათა გაძლიერება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე; ასევე, კერძო კომპანიების შესაძლებლობათა გაძლიერების ხელშეწყობა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება

ამოცანა 9.1. გბრდს-ს და სხვა ცენტრალური სტრუქტურების შესაძლებლობათა გაუმჯობესება 2020 წლისთვის

ამოცანა 9.2. მუნიციპალიტეტების შესაძლებლობათა გაუმჯობესება 2020 წლისთვის .

ამოცანა 9.3. კერძო სექტორის შესაძლებლობათა გაუმჯობესება 2020 წლისთვის .

ამოცანა 9.4. საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება ნარჩენების მართვის საკითხებზე 2030 წლისთვის .

3.2. ღონისძიებების განხორციელება

ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ღონისძიებების განხორციელებაში გარკვეული როლი აქვთ სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებს. თითოეული კონკრეტული ღონისძიების გასწვრივ მითითებულია მის განხორციელებაზე პასუხისმგებელი სტრუქტურა. ზოგიერთი ღონისძიების შემთხვევაში პასუხისმგებელი სტრუქტურა ერთზე მეტია. ასეთ შემთხვევებში, პირველ ადგილზე მითითებულია ის უწყება, რომელსაც წამყვანი როლი აკისრია შესაბამისი ღონისძიების განხორციელებაში სხვა პასუხისმგებელ სტრუქტურებთან მჭიდრო თანამშრომლობის გზით.

მითითებული განხორციელების ვადები რეალისტურია. თუმცა, რომელიმე ღონისძიების განუხორციელებლობის შემთხვევაში მთავრობას უნდა წარედგინოს დასაბუთებული მიზეზი განხორციელების ანგარიშში. საკმაოდ რთულია ღონისძიებების განხორციელებისათვის საჭირო საინვესტიციო და საოპერაციო ხარჯების განსაზღვრა. ხარჯების შეფასება მოხდა ეროვნულ დონეზე მსგავსი ღონისძიებების განხორციელების

არსებული გამოცდილების საფუძველზე. შესაძლებელია, საჭირო იყოს ღონისძიებების განხორციელებამდე ამ ხარჯების დაზუსტება.

ნარჩენების მართვის გაუმჯობესებაში მნიშვნელოვანი როლის შესრულება შეუძლიათ დონორებს. პირველ დანართში ცალკე სვეტშია მითითებული ხარჯები და ტექნიკური დახმარების საჭიროება. სამოქმედო გეგმა შეიძლება გახდეს მნიშვნელოვანი ინსტრუმენტი დონორების საქმიანობის კოორდინაციისთვის ნარჩენების მართვის სფეროში. შესაბამისად, გეგმაში წარმოდგენილია ღონისძიებები, რომელთა განხორციელებამაც მნიშვნელოვანი როლის შესრულება შეუძლიათ დონორ ორგანიზაციებს.

3.3. ვარაუდები/დაშვებები და რისკები

სამოქმედო გეგმის განხორციელებისათვის გაკეთებულია დაშვება, რომ ყველა შესაბამისი დაინტერესებული მხარე არა მხოლოდ ჩართული და ინფორმირებულია სამოქმედო გეგმის შესახებ, არამედ მოტივირებულნი არიან განახორციელონ შესაბამისი ღონისძიებები ვადების გათვალისწინებით.

ღონისძიებების განხორციელებლობის ყველაზე დიდი რისკია პროფესიული პასუხისმგებლობისა და ფინანსური რესურსების ნაკლებობა.

4. ღონისძიებების განხორციელების შედეგები

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებების განხორციელება მოიტანს შემდეგ შედეგებს:

4.1. შედეგები გარემოს დაცვის, მოსახლეობისა და პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროებში

სამოქმედო გეგმის განხორციელება გარემოს დაცვის მხრივ მხოლოდ დადებითი შედეგების მომტანია. მას დადებითი ეფექტი ექნება მოსახლეობის ჯანდაცვის კუთხითაც, განსაკუთრებით პროფესიული ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების სფეროებში.

ნარჩენების განთავსება ნებისმიერ შემთხვევაში რისკის შემცველია გარემოსთვის. ქვეყანაში ნარჩენების მართვის თანამედროვე მოდელის დანერგვა ხელს შეუწყობს ნარჩენების რესურსად გამოყენებას. ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების განთავსების შემცირების შედეგად, შემცირდება სათბური ეფექტის მქონე აირების გამოყოფა, რაც დღევანდელ დღეს განსაკუთრებული პოლიტიკური განხილვის საგანია.

ნარჩენების წყაროსთან სეპარირება ხელს შეუწყობს რეციკლირების განვითარებას, ასევე სამედიცინო და სპეციფიკური ნარჩენების უსაფრთხო მართვას, რაც მნიშვნელოვანია ჯანდაცვისა და უსაფრთხოების, ასევე ტრანსპორტირების თვალსაზრისითაც. ინსინერაციის და თანაინსინერაციის დანერგვით მოხდება ენერჯის აღდგენა, ნაცვლად ენერჯის მოხმარებისა, მაგალითად სამედიცინო ნარჩენების თერმული დამუშავების შემთხვევაში.

4.2. ტექნიკური და ფინანსური განხორციელებადობა

სამოქმედო გეგმით გათვალისწინებული ღონისძიებების ტექნიკური განხორციელებადობა ბევრი ქვეყნის მაგალითზეა დოკუმენტირებული და ამასთან დაკავშირებით დღესდღეობით კითხვის ნიშნები არ არსებობს.

ფინანსური მხარე ღონისძიებების განხორციელებისათვის ძალიან მნიშვნელოვანი ასპექტია. ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული მიზნებისა და ამოცანების მიღწევა საკმაოდ ძვირადღირებულია. თუმცა, სარგებელი, რომელიც მიიღება ნარჩენების სწორი მართვით და შესაბამისად ადამიანის ჯანმრთელობასა და გარემოზე მიყენებული ზიანის თავიდან აცილებით, ასევე მისი როგორც რესურსად გამოყენების პრაქტიკის დანერგვით, გაცილებით დიდია გრძელვადიან პერსპექტივაში.

სამოქმედო გეგმა შესაბამისობაშია ევროკავშირის მიდგომებთან, თუმცა გეგმით განსაზღვრული ღონისძიებების განსახორციელებლად გასათვალისწინებელია ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა და დროის ფაქტორი. შესაბამისად, სტრატეგიისა და სამოქმედო გეგმის მომზადების/განახლების დროს აუცილებელია გათვალისწინებული იქნეს ეს საკითხები, ისევე როგორც დონორთა დახმარების შესაძლებლობები.

დანართში მითითებულია სავარაუდო ხარჯები თითოეული ღონისძიებისთვის.

4.3. სხვა დადებითი შედეგები

ნარჩენების მართვის სისტემის განვითარება ხელს შეუწყობს ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას საქართველოში, რადგან სექტორის ადმინისტრირება, ისევე როგორც შესაბამისი ობიექტების ოპერირება (მაგ., რეციკლირების ობიექტი და ნაგავსაყრელები) მოითხოვს საკმაოდ დიდ ადამიანურ რესურსს.

გარდა ამისა, სუფთა საცხოვრებელი და დასასვენებელი გარემო, ზოგადად, ხელს შეუწყობს ტურიზმის უკეთ განვითარებას ქვეყანაში.

დანართი 1 – ლოგიკური ჩარჩო

ხედვა, მიზნები, ამოცანები და ღონისძიებები

ხედვა	„საქართველო ისწრაფვის გახდეს ნარჩენების პრევენციასა და რეციკლირებაზე ორიენტირებული ქვეყანა“
მიზნები	
1	ევროკავშირის მოთხოვნებისა და საერთაშორისო კონვენციების შესაბამისი ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის შემუშავება, განხორციელება და აღსრულება
2	ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე
3	ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა
4	ნარჩენების ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსათვის უსაფრთხო განთავსების უზრუნველყოფა
5	ნარჩენების პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება ან/და აღდგენა
6	ნარჩენების მართვის ხარჯების სრული ამოღება „დამზინძურებელი იხდის“ პრინციპის შესაბამისად
7	მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების ხელშეწყობა და დანერგვა
8	ნარჩენების შესახებ მონაცემებისა და ინფორმაციის მართვის სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა
9	საჯარო სექტორის შესაძლებლობათა გაძლიერება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე; ასევე, კერძო კომპანიების შესაძლებლობათა გაძლიერების ხელშეწყობა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება

--	--	--

მიზანი: 1		ევროკავშირის მოთხოვნებისა და საერთაშორისო კონვენციების შესაბამისი ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის შემუშავება, განხორციელება და აღსრულება		
ამოცანები		ვადა	ინდიკატორი	
ამოცანა 1.1	ასოცირების შესახებ შეთანხმებიდან გამომდინარე ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ვალდებულებების შესასრულებლად აუცილებელი სამართლებრივი აქტების მიღება და განხორციელება	2020	ეროვნული კანონმდებლობა შესაბამისობაშია ევროკავშირის დირექტივებთან/რეგულაციებთან ასოცირების ხელშეკრულების ვადების გათვალისწინებით (შესაბამისობის ცხრილები)	
ამოცანა 1.2	საერთაშორისო კონვენციების ვალდებულებების ეროვნულ კანონმდებლობაში სრული ასახვა და განხორციელება	2020	კონვენციებით გათვალისწინებული მოთხოვნები ასახულია ეროვნულ კანონმდებლობაში	
ამოცანა 1.3	ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის ეფექტიანი აღსრულება	2025	ინსპექტირებული ობიექტების რაოდენობა კანონმდებლობის მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მყოფი კომპანიების რაოდენობის ზრდა ნარჩენების უკანონო განთავსების მინიმუმამდე დაყვანა	

ამოცანა 1.1		ასოცირების შესახებ შეთანხმებიდან გამომდინარე ნარჩენების მართვასთან დაკავშირებული ვალდებულებების შესასრულებლად აუცილებელი სამართლებრივი აქტების მიღება და განხორციელება			
ლონისძიებები		განხორციელების პერიოდი	პასუხისმგებელი ორგანო	ხარჯები	დაფინანსების წყარო
1.1.1	კანონქვემდებარე აქტების შემუშავება და მიღება (კოდექსი, მუხ. 49,2) : დადგენილება მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების წესის შესახებ	2016	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო (გბრდს)	მიმდინარე პროექტი	USAID
1.1.2	კანონქვემდებარე აქტების შემუშავება და მიღება (კოდექსი, მუხ. 49,2) : დადგენილება ნარჩენების შეგროვების, ტრანსპორტირების, წინასწარი დამუშავებისა და დროებითი შენახვის რეგისტრაციის წესისა და პირობების შესახებ	2016	გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტრო (გბრდს)	მიმდინარე პროექტი	ევროკავშირი

	დადგენილება სახიფათო ნარჩენების შეგროვებისა და დამუშავების სპეციალური მოთხოვნების შესახებ				
1.1.3	კანონქვემდებარე აქტების შემუშავება და მიღება (კოდექსი, მუხლი 49,3): დადგენილება ნარჩენების ინსინერაციისა და თანაინსინერაციის პირობების შესახებ	2016	გბრდს	40 000 ევრო	დონორთა დახმარება
1.1.4	კანონქვემდებარე აქტების შემუშავება და მიღება (კოდექსი, მუხლი 49,4): დადგენილებები სხვადასხვა სახის სპეციფიკური ნარჩენების შესახებ	2017-2018	გბრდს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	70 000 ევრო (საშუალოდ ერთ სახის ნარჩენის ნაკადზე)	დონორთა დახმარება
1.1.5	კანონქვემდებარე აქტების შემუშავება და მიღება (კოდექსი, მუხლი 49,5): ნარჩენების ტრანსპორტირებასთან დაკავშირებული მოთხოვნების განმსაზღვრელი კანონქვემდებარე აქტი	2016	გბრდს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	მიმდინარე პროექტი	ევროკავშირი
1.1.6	კანონქვემდებარე აქტების შემუშავება და მიღება (კოდექსი, მუხლი 49,6): კანონქვემდებარე აქტი სამედიცინო ნარჩენების მართვის შესახებ	2016-2017	შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო გბრდს	65 000 ევრო	დონორთა დახმარება
1.1.7	კანონქვემდებარე აქტების შემუშავება და მიღება (კოდექსი, მუხლი 49,7): კანონქვემდებარე აქტი ცხოველური ნარჩენების მართვის შესახებ	2016-2017	გბრდს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	65 000	დონორთა დახმარება
1.1.8	ნარჩენების იმპორტის, ექსპორტისა და ტრანზიტის შესახებ ახალი კანონის პროექტის შემუშავება	2016	გბრდს ფინანსთა სამინისტრო	მიმდინარე პროექტი	ევროკავშირი

	და მიღება				
1.1.9	კანონი სამთო გადამუშავების ნარჩენების მართვის შესახებ	2016-2017	გბრდს	90 000 ევრო	დონორთა დახმარება
ამოცანა 1.2		საერთაშორისო კონვენციების ვალდებულებების ეროვნულ კანონმდებლობაში სრული ასახვა და განხორციელება			
1.2.1	სტოკჰოლმის კონვენციის ვალდებულებათა შესრულების მიზნით ეროვნული სამოქმედო გეგმის განახლება და განხორციელება	2016-2017	გბრდს	მიმდინარე პროექტი	GEF/UNEP
1.2.2	საკანონმდებლო ხარვეზების იდენტიფიცირება საერთაშორისო ხელშეკრულებებთან მიმართებაში და სათანადო სამართლებრივი წინადადებების შემუშავება	2018	გბრდს	40 000 ევრო	დონორთა დახმარება
1.2.3	მინამატას კონვენციის რატიფიკაციის მიზნით ქვეყანაში არსებული სიტუაციის შეფასება და კომპეტენტური ორგანოების ჩართულობის უზრუნველყოფა	2016-2017	საქართველოს მთავრობა	მიმდინარე პროექტი	GEF/UNDP
ამოცანა 1.3		ნარჩენების მართვის კანონმდებლობის ეფექტიანი აღსრულება			
1.3.1	ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე სარეკრეაციო ადგილებში დაბინძურების ე.წ. ცხელი წერტილების განსაზღვრა და ინსპექტირების გეგმების შემუშავება და განხორციელება	2016-2018	გბრდს მუნიციპალიტეტები შსს	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება (გეგმების შემუშავება) სახელმწიფო ბიუჯეტი (განხორციელება)
1.3.2	დაცული ტერიტორიების ნარჩენების მართვის გეგმების სახელმძღვანელო დოკუმენტის შემუშავება	2016	გბრდს	20 000 ევრო	დონორთა დახმარება
1.3.3	დაცული ტერიტორიებისათვის ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება	2017-2018	გბრდს	150 000 ევრო	დონორთა დახმარება

მიზანი: 2		ნარჩენების მართვის დაგეგმვის სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე	
ამოცანები		ვადა	ინდიკატორი
ამოცანა 2.1	ყველა მუნიციპალიტეტისთვის ნარჩენების მართვის პირველი ხუთწლიანი გეგმების შემუშავება და დამტკიცება	2017	დამტკიცებული გეგმების რაოდენობა
ამოცანა 2.2	კომპანიების ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება და სამინისტროსთან შეთანხმება	2016	შეთანხმებული გეგმების რაოდენობა

ამოცანა 2.1		ყველა მუნიციპალიტეტისთვის ნარჩენების მართვის პირველი ხუთწლიანი გეგმების შემუშავება და დამტკიცება			
ლონისძიებები		განხორციელების პერიოდი	პასუხისმგებელი ორგანო	ხარჯები	დაფინანსების წყარო
2.1.1	მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების მომზადება კახეთის რეგიონისა და აჭარის ა/რ-ის მუნიციპალიტეტებისათვის	2016-2017	გბრდს მუნიციპალიტეტი	მიმდინარე პროექტი	USAID
2.1.2	მუნიციპალიტეტების მიერ ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება (გარდა კახეთისა და აჭარის ა/რ მუნიციპალიტეტებისა)	2016-2017	მუნიციპალიტეტები	საშუალოდ 10 000 ევრო/მუნიციპალიტეტზე	მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი დონორთა დახმარება
ამოცანა 2.2		კომპანიების ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება და სამინისტროსთან შეთანხმება			
2.2.1	კომპანიის ნარჩენების მართვის გეგმის შემუშავებისა და დამტკიცების სახელმძღვანელოს (მოიცავს პროცედურას) შემუშავება	2016	გბრდს	50 000 ევრო	დონორთა დახმარება

მიზანი 3		ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა	
ამოცანები		ვადა	ინდიკატორი

ამოცანა 3.1	კერძო და საჯარო სექტორების თანამშრომლობის ფორმების განსაზღვრა ნარჩენების მართვის სექტორში	2020	პოლიტიკის განმსაზღვრელი დოკუმენტი												
ამოცანა 3.2	ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ოპერატორების მიერ კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების შესრულება	2020	შემუშავებული და დანერგილი რეგისტრაციის/სერტიფიცირების სისტემა დარეგისტრირებული/სერტიფიცირებული ოპერატორების რაოდენობა												
ამოცანა 3.3	ნარჩენების შეგროვების მინიმალური ეროვნული მაჩვენებლების მიღწევა:	იხ.ცხრილი	უკანონო განთავსების არარსებობა; ნარჩენების ზრდის პროცენტული მაჩვენებელი												
	<table border="1"> <tr> <td></td> <td>2020</td> <td>2025</td> <td>2030</td> </tr> <tr> <td>მუნიციპალური ნარჩენები</td> <td>90%</td> <td>100%</td> <td>100%</td> </tr> <tr> <td>სახიფათო ნარჩენები</td> <td>50%</td> <td>75%</td> <td>100%</td> </tr> </table>				2020	2025	2030	მუნიციპალური ნარჩენები	90%	100%	100%	სახიფათო ნარჩენები	50%	75%	100%
	2020			2025	2030										
მუნიციპალური ნარჩენები	90%	100%	100%												
სახიფათო ნარჩენები	50%	75%	100%												
ამოცანა 3.4	სახიფათო ნარჩენების მართვის ეროვნული სისტემის ჩამოყალიბება	2025	სახიფათო ნარჩენები გროვდება და არ ერევა არასახიფათო ნარჩენებს												
ამოცანა 3.5	ეროვნული ინიციატივების განხორციელება სპეციფიკური ნარჩენების ნაკადების მართვისთვის	2025	შემუშავებულია სამოქმედო გეგმები და ინვენტარიზაციის ანგარიშები												

ამოცანა 3.1	კერძო და საჯარო სექტორების თანამშრომლობის ფორმების განსაზღვრა ნარჩენების მართვის სექტორში				
ლონისძიებები	განხორციელები ს პერიოდი	კასუხისმგებელი ორგანო	ხარჯები	დაფინანსების წყარო	
3.1.1	ნარჩენების მართვის სფეროში კერძო და საჯარო სექტორების თანამშრომლობის პოლიტიკის დოკუმენტის შემუშავება	2017-2018	გბრდს	70 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.1.2	კერძო სექტორისა და მუნიციპალიტეტებისთვის წამახალისებელი ზომების შემუშავება პრევენციის, ხელახალი გამოყენების, რეციკლირების და აღდგენის ხელშეწყობის მიზნით	2017-2019	გბრდს ფინანსთა სამინისტრო ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
ამოცანა 3.2	ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ოპერატორების მიერ კანონმდებლობით განსაზღვრული მოთხოვნების შესრულება				

3.2.1	ნარჩენების შეგროვებისა და ტრანსპორტირების ოპერატორების რეგისტრაციის სისტემის შექმნა და ტექნიკური უზრუნველყოფა	2016-2017	გბრდს	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.2.2	მუნიციპალიტეტების მიერ ნარჩენებთან დაკავშირებული მომსახურების შესახებ ხელშეკრულებების/ტექნიკური დოკუმენტაციის/სამუშაოთა აღწერილობის მომზადების სახელმძღვანელოს შემუშავება	2018-2020	გბრდს მუნიციპალიტეტი	75 000 ევრო	დონორთა დახმარება
ამოცანა 3.3		ნარჩენების შეგროვების მინიმალური ეროვნული მაჩვენებლების მიღწევა: მუნიციპალური ნარჩენები – 90% სახიფათო ნარჩენები – 50%			
3.3.1	მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების გაუმჯობესების მიზნით მუნიციპალიტეტებში არსებული მდგომარეობის შეფასება და საჭიროებების განსაზღვრა (შეგროვების მომსახურების სრული მიწოდების გათვალისწინებით)	2016-2017	გბრდს მუნიციპალიტეტი	500 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.3.2	მუნიციპალური ნარჩენების შეგროვების და ტრანსპორტირების გაუმჯობესების მიზნით სტანდარტიზირებული კონტეინერებისა და სატრანსპორტო საშუალებებით უზრუნველყოფა	2016-2019	მუნიციპალიტეტი	15 000 000 ევრო 9 059 285 ევრო 1 138 182 ევრო	EBRD თბილისის მუნიციპალიტეტი აჭარის მთავრობა ა/რ
3.3.3	საპილოტე პროექტის განხორციელება მაღალმთიანი რეგიონის მუნიციპალიტეტ(ებ)ისთვის ნარჩენების შეგროვების ეფექტიანი სისტემის შექმნის მიზნით	2017-2018	გბრდს მუნიციპალიტეტი	300 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.3.4	სახიფათო ნარჩენების დროებითი განთავსების ობიექტების მოწყობის	2017-2018	გბრდს	150 000 ევრო	დონორთა დახმარება

	ტექნიკურ-ეკონომიკური შეფასება და საჭიროებების განსაზღვრა				
3.3.5	სახიფათო ნარჩენების შეგროვების სისტემის მოდელის შექმნა და დანერგვის ხელშეწყობა	2018-2019	გბრდს	150 000 ევრო	დონორთა დახმარება
ამოცანა 3.4		სახიფათო ნარჩენების მართვის ეროვნული სისტემის ჩამოყალიბება			
3.4.1	ქვეყნის სახიფათო ნარჩენების მართვის სისტემის მიზანშეწონილობის ანალიზის ჩატარება	2016-2017	გბრდს	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.4.2	ქვეყნის მასშტაბით სახიფათო ნარჩენების მართვის სამოქმედო გეგმის შემუშავება და განხორციელების ხელშეწყობა	2017-2020	გბრდს	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება
ამოცანა 3.5		ეროვნული ინიციატივების განხორციელება სპეციფიკური ნარჩენების ნაკადების მართვისთვის			
3.5.1	მთელი ქვეყნის მასშტაბით სპეციფიკური ნარჩენების ინვენტარიზაციის ჩატარება	2017-2018	გბრდს	250 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.5.2	სამედიცინო ნარჩენების მართვის სამოქმედო გეგმის შემუშავება	2018	შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.5.3	ნარჩენი ზეთების მართვის შესახებ სამოქმედო გეგმის შემუშავება	2017	გბრდს	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.5.4	გამოყენებული საბურავების შეგროვებისა და მართვის სამოქმედო გეგმის შემუშავება	2018	გბრდს	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.5.5	ცხოველური ნარჩენების მართვის შესახებ სამოქმედო გეგმის შემუშავება	2017-2018	სოფლის მეურნეობის სამინისტრო გბრდს	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.5.6	აზბესტის ნარჩენების შესახებ სამოქმედო გეგმის შემუშავება	2017	გბრდს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.5.7	ჩამდინარე წყლების	2018	გბრდს	150 000	დონორთა

	გამწმენდი ობიექტების და სეპტიკური რეზერვუარების ლექის შესახებ სამოქმედო გეგმის შემუშავება			ევრო	დახმარება
3.5.8	დაბინძურებული ადგილების (ისტორიული, მათ შორის სამთო-მოპოვებითი მრეწველობით დაბინძურებული ადგილები,) ინვენტარიზაცია და სამოქმედო გეგმის შემუშავება	2017-2018	გზრდს	300 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.5.9	ცანაში არსებული დარიშხანშემცველი ნარჩენების უსაფრთხო განთავსება	2017-2019	გზრდს	2.4 მილიონი ევრო	სახელმწიფო ბიუჯეტი დონორთა დახმარება
3.5.10	ინერტული ნარჩენების (მათ შორის, სამშენებლო ნარჩენების) მართვის სამოქმედო გეგმის მომზადება	2017-2018	გზრდს	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
3.5.11	ნარჩენების სპეციფიკური ნაკადების შემცირების მიზნით პროდუქტთან დაკავშირებით გადასახდელებისა და სუბსიდიების დადგენის და შეზღუდვების შემოღების შესაძლებლობების შეფასება და მიზანშეწონილობის შემთხვევაში შესაბამისი ეკონომიკური ინსტრუმენტების დანერგვა	2017-2020	გზრდს ფინანსთა სამინისტრო ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება

მიზანი 4		ნარჩენების ადამიანის ჯანმრთელობისა და გარემოსათვის უსაფრთხო განთავსების უზრუნველყოფა		
ამოცანები		ვადა	ინდიკატორი	
ამოცანა 4.1	ახალი თანამედროვე რეგიონული ნაგავსაყრელებისა და ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურების მოწყობა ევროკავშირის სტანდარტების შესაბამისად; არსებული ნაგავსაყრელების	2025	მოწყობილი ნაგავსაყრელებისა და გადამტვირთავი სადგურების რაოდენობა	

	გაუმჯობესება/ოპერირება გარდამავალ პერიოდში, ზოგიერთი კატეგორიის ნარჩენებისათვის (აზბესტის ნარჩენები, არასახიფათო ცხოველური ნარჩენები და სხვა), საჭიროების შემთხვევაში, ცალკე უჯრედების მოწყობის გათვალისწინებით				
ამოცანა 4.2	არსებული ოფიციალური, მაგრამ უნებართვო ნაგავსაყრელების დახურვა	2023	დახურული რაოდენობა	ნაგავსაყრელების	
ამოცანა 4.3	სტიქიური ნაგავსაყრელების დახურვა/რემედიაცია	2020	დახურული ნაგავსაყრელების რაოდენობა	სტიქიური	
ამოცანა 4.4	ნაგავსაყრელებზე მუნიციპალური ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების განთავსების შემცირება	2025	ბიოდეგრადირებადი ნაგავსაყრელზე შემცირების მაჩვენებელი	ნარჩენების განთავსების პროცენტული	
ამოცანა 4.1	ახალი თანამედროვე რეგიონული ნაგავსაყრელების და ნარჩენების გადამტვირთავი სადგურების მოწყობა ევროკავშირის სტანდარტების შესაბამისად; არსებული ნაგავსაყრელების გაუმჯობესება/ოპერირება გარდამავალ პერიოდში, ზოგიერთი კატეგორიის ნარჩენებისათვის (აზბესტის ნარჩენები, არასახიფათო ცხოველური ნარჩენები და სხვა), საჭიროების შემთხვევაში, ცალკე უჯრედების მოწყობის გათვალისწინებით				
ლონისძიებები		განხორციელების პერიოდი	პასუხისმგებელი ორგანო	ხარჯები	დაფინანსების წყარო
4.1.1	ქვემო ქართლის რეგიონში ახალი რეგიონული არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელისა და გადამტვირთავი სადგურების მშენებლობა ხუთი მუნიციპალიტეტისათვის (წალკა, დმანისი, თეთრიწყარო, მარნეული, ბოლნისი) და მუნიციპალიტეტების აღჭურვა სპეც-ტექნიკითა და შესაბამისი ინვენტარით	2017-2020	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო მუნიციპალიტეტები	11.5 მლნ ევრო	EBRD

4.1.2	ტექნიკურ-ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი შეფასება კახეთის რეგიონში ახალი ნაგავსაყრელის და გადამტვირთავი სისტემის მოწყობის მიზნით	2016-2017	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	800 000 ევრო	მიმდინარეობს მოლაპარაკებები საფინანსო ინსტიტუტებთან
4.1.3	ტექნიკურ-ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი შეფასება სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში ახალი ნაგავსაყრელის და გადამტვირთავი სისტემის მოწყობის მიზნით	2016-2017	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო		
4.1.4	ახალი რეგიონული არასახიფათო ნარჩენების ნაგავსაყრელის და გადამტვირთავი სადგურების მშენებლობა კახეთის რეგიონში	2017-2020	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	38 მლნ ევრო	მიმდინარეობს მოლაპარაკებები საფინანსო ინსტიტუტებთან
4.1.5	ახალი რეგიონული ნაგავსაყრელის მშენებლობა სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში	2017-2020	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო		
4.1.6	ახალი ნაგავსაყრელის მშენებლობა ქ.ქუთაისში და გადამტვირთავი სადგურების მოწყობა იმერეთის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონებისთვის და ქუთაისის არსებული ნაგავსაყრელის დახურვა	2016-2019	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	26 მლნ ევრო	მიმდინარეობს მოლაპარაკებები საფინანსო ინსტიტუტებთან

4.1.7	ტექნიკურ-ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი შეფასება სამცხე-ჯავახეთისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონებში ახალი ნაგავსაყრელების და გადამტვირთავი სადგურების მოწყობის მიზნით	2017-2018	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	მიმდინარეობს მოლაპარაკებები საფინანსო ინსტიტუტებთან	
4.1.8	ახალი რეგიონული ნაგავსაყრელის მშენებლობა სამცხე-ჯავახეთისა და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონებში	2018-2020	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო		
4.1.9	ტექნიკურ-ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი შეფასება შიდა ქართლის რეგიონში ახალი ნაგავსაყრელის და გადამტვირთი სისტემის მოწყობის მიზნით	2017-2018	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო		
4.1.10	ახალი რეგიონული ნაგავსაყრელის მშენებლობა შიდა ქართლის რეგიონში	2018-2020	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო		
4.1.11	ახალი ნაგავსაყრელის მშენებლობა აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკისათვის	2016	აჭარის მთავრობა ა/რ	4.5 მლნ ლარი 7 მლნ.ევრო	აჭარის მთავრობა ა/რ EBRD
4.1.12	თბილისის ნაგავსაყრელზე ბიოგაზის შეგროვების/გადამუშავების სისტემისა და ბიოქიმიური და სხვა სახის სახიფათო ნარჩენების დროებითი შენახვის სათავეს მოწყობა	2016-2018	თბილისის მერია	8.6 მლნ ლარი	
ამოცანა 4.2		არსებული ოფიციალური, მაგრამ უნებართვო ნაგავსაყრელების დახურვა			
4.2.1	არსებული ნაგავსაყრელების შესაბამისობაში მოყვანის გეგმების შედგენისა და დახურვის სახელმძღვანელო დოკუმენტის შემუშავება	2016	გბრდს რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	75 000 ევრო	დონორთა დახმარება

4.2.2	იმერეთისა და რაჭა-ლეჩხუმის რეგიონებში მოქმედი ნაგავსაყრელების (სამტრედია, ტყიბული, თერჯოლა, საჩხერე, ონი, ამბროლაური, ცაგერი) ეტაპობრივი დახურვა	2016-2020	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო				
4.2.3	ქვემო ქართლის რეგიონში მოქმედი ნაგავსაყრელების (მარნეული, ბოლნისი, წალკა, დმანისი, მანგლისი, თეთრიწყარო) ეტაპობრივი დახურვა	2016-2020	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო				
4.2.4	კახეთის რეგიონში მოქმედი ნაგავსაყრელების (თელავი, საგარეჯო, ლაგოდეხი, დედოფლისწყარო, წნორი, გურჯაანი) ეტაპობრივი დახურვა	2016-2020	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	ხარჯების და დაფინანსების წყაროს განსაზღვრა მოხდება დაპროექტების შემდეგ			
4.2.5	ზუგდიდის, ფოთის და მარტვილის მოქმედი ნაგავსაყრელების ეტაპობრივი დახურვა	2016-2020	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო				
4.2.6	გურიის რეგიონის ნაგავსაყრელების (ჩოხატაური, ლანჩხუთი, ოზურგეთი) ეტაპობრივი დახურვა	2016-2020	რეგიონული განვითარების და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო				
4.2.7	ქ. ბათუმის და ქ. ქობულეთის არსებული ნაგავსაყრელების დახურვა	2017	აჭარის მთავრობა			ა/რ 1.47 მლნ ევრო	EBRD SIDA
ამოცანა 4.3		სტიქიური ნაგავსაყრელების დახურვა/რემედიაცია					
4.3.1	არსებული სტიქიური ნაგავსაყრელების ინვენტარიზაცია, რისკების შეფასება და დახურვის გეგმის მომზადება	2016-2017	მუნიციპალიტეტები გბრდს	500 000 ევრო	მუნიციპალიტეტების ბიუჯეტი დონორთა დახმარება		
4.3.2	სტიქიური ნაგავსაყრელების უსაფრთხო დახურვის შესახებ სახელმძღვანელოს შემუშავება	2016	გბრდს	50 000 ევრო	დონორთა დახმარება		
4.3.3	სტიქიური	2017-2020	მუნიციპალიტეტები	დადგინდება	მუნიციპალიტეტები		

	ნაგავსაყრელების დახურვა/რემედიაცია გეგმის მიხედვით		ები	შესაბამისი კვლევების საფუძველზე	ის ბიუჯეტი/დონორთა დახმარება
ამოცანა 4.4		ნაგავსაყრელებზე მუნიციპალური ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების განთავსების შემცირება			
4.4.1	ბიოდეგრადირებადი მუნიციპალური ნარჩენების მართვის სტრატეგიის შემუშავება	2018-2019	გბრდს	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
4.4.2	მუნიციპალური ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების კომპოსტირების ხელშემწყობი კამპანიის ჩატარება და ნარჩენების მართვის ინფრასტრუქტურულიდან მოშორებულ ტერიტორიებზე საპილოტე პროექტის განხორციელება	2018-2020	გბრდს	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება
4.4.3	ბიოდეგრადირებადი ნარჩენების მართვის საპილოტე პროექტის განხორციელება ღვინის მწარმოებლებისათვის	2018-2020	გბრდს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო	150 000 ევრო	დონორთა დახმარება
4.4.4	ბიოდეგრადირებადი სასოფლო-სამეურნეო ნარჩენების კომპოსტირების საპილოტე პროექტის განხორციელება	2017-2019	სოფლის მეურნეობის სამინისტრო გბრდს	250 000 ევრო	დონორთა დახმარება
4.4.5	ბაღებისა და პარკების კომპოსტირებადი ნარჩენების კომპოსტირების საპილოტე პროექტის განხორციელება	2018-2020	მუნიციპალიტეტები გბრდს	250 000	მუნიციპალიტეტის ბიუჯეტი დონორთა დახმარება

მიზანი 5		ნარჩენების პრევენცია, ხელახალი გამოყენება, რეციკლირება ან/და აღდგენა			
ამოცანები			ვადა	ინდიკატორი	
ამოცანა 5.1	ქალაქის, მინის, მეტალისა და პლასტიკის წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების სისტემის ჩამოყალიბება	2025		მუნიციპალიტეტების რაოდენობა, სადაც დანერგილია სეპარირებული შერეოვების სისტემა	

ამოცანა 5.2	ქაღალდის, მინის, მეტალისა და პლასტიკის რეციკლირების შემდეგი მინიმალური მაჩვენებლების მიღწევა:				იხ.ცხრილი	რეციკლირებული ნარჩენების პროცენტული მაჩვენებლები
		2020 წლისთვის	2025 წლისთვის	2030 წლისთვის		
	ქაღალდი	30%	50 %	80%		
	მინა	20%	50%	80%		
	მეტალი	70%	80%	90%		
პლასტიკი	30%	50%	80%			
ამოცანა 5.3	კომპანიების მიერ ნარჩენების პრევენციის ხელშეწყობა და კომპანიების მიერ პრევენციის ღონისძიებების განხორციელება 2020 წლისთვის	2020				კომპანიების მიერ ნარჩენების შემცირების პროცენტული მაჩვენებელი
ამოცანა 5.4	ენერჯის აღდგენა იმ ნარჩენებიდან, რომელთა ხელახალი გამოყენება ან რეციკლირება არ მომხდარა	2025				ენერჯის აღდგენის მიზნით გამოყენებული ნარჩენის რაოდენობა
ამოცანა 5.5	ნარჩენების რეციკლირებისა და ენერჯის აღდგენის ობიექტების მოწყობა	2025				შესაბამისი ობიექტების რაოდენობა

ამოცანა 5.1	ქაღალდის, მინის, მეტალისა და პლასტიკის წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების სისტემის ჩამოყალიბება				
	ლონისძიებები	განხორციელების პერიოდი	პასუხისმგებელი ორგანო	ხარჯები	დაფინანსების წყარო
5.1.1	ქ.თბილისისა და სხვა წინასწარ შერჩეულ ქალაქებში მინის, ქაღალდის, პლასტიკის და „სხვა ნარჩენის“ წყაროსთან სეპარირების პრაქტიკის დანერგვის მიზნით პილოტური პროექტების ორგანიზება და განხორციელება	2017-2020	გბრდს ქ.თბილისის მერია სხვა შესაბამისი მუნიციპალიტეტები	2.5 მლნ ევრო	მუნიციპალიტეტები ს ბიუჯეტი დონორთა დახმარება
5.1.2	ნარჩენების წარმოქმნის წყაროსთან სეპარირების წახალისების ზომების	2018-2020	გბრდს ფინანსთა სამინისტრო ეკონომიკისა და მდგრადი	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება

	შემუშავება		განვითარების სამინისტრო		
ამოცანა 5.2	ქალაქის, პლასტიკის, მინისა და მეტალის რეციკლირების შემდეგი მინიმალური მაჩვენებლების მიღწევა: 30% ქალაქის რეციკლირება 20% მინის რეციკლირება 70% მეტალის რეციკლირება 30% პლასტიკის რეციკლირება				
5.2.1	ალკოჰოლური და უალკოჰოლო სასმელების მწარმოებლების მიერ ბოთლებისა და ქილების დაბრუნების სისტემის დანერგვის ხელშეწყობა	2017-2020	გბრდს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო ფინანსთა სამინისტრო	250 000 ევრო	კერძო კომპანიები დონორთა დახმარება
5.2.2	ჟურნალ-გაზეთების შეგროვების სისტემის შექმნა და გადამამუშავებელი ობიექტების შესაძლებლობების გაძლიერება	2017-2020	გბრდს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება
ამოცანა 5.3	კომპანიების მიერ ნარჩენების პრევენციის ხელშეწყობა და კომპანიების მიერ პრევენციის ღონისძიებების განხორციელება				
5.3.1	ნარჩენების პრევენციის ეროვნული პროგრამის შემუშავება	2018-2020	გბრდს	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება
5.3.2	კერძო სექტორთან მოლაპარაკებების გამართვა და ნებაყოფლობითი შეთანხმებები ნარჩენების პრევენციის მიზნით	2017-2018	გბრდს კერძო სექტორი	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
5.3.3	ნარჩენების პრევენციისა და მინიმოზაციის მიზნით ცნობიერების ამაღლების კამპანიის განხორციელება	2017-2020	გბრდს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო კერძო სექტორი	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება

	კერძო სექტორისთვის				
ამოცანა 5.4	ენერჯის აღდგენა იმ ნარჩენებიდან, რომელთა ხელახალი გამოყენება ან რეციკლირება არ მომხდარა				
5.4.1	წინასწარი შეფასების ჩატარება და პილოტ პროექტის განხორციელების ხელშეწყობა ინსინერაციის საწარმოს მიერ ენერჯის აღდგენის მიზნით	2019	გბრდს	250 000 ევრო	დონორთა დახმარება
ამოცანა 5.5	ნარჩენების რეციკლირებისა და ენერჯის აღდგენის ობიექტების მოწყობა				
5.5.1	ფინანსური ხელშეწყობის სქემის შემუშავება ნარჩენების რეციკლირების ხელშეწყობის მიზნით	2017-2020	გბრდს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო ფინანსთა სამინისტრო	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება

მიზანი 6		ნარჩენების მართვის ხარჯების სრული ამოღება „დამზინძურებელი იხდის“ პრინციპის შესაბამისად		
ამოცანები		ვადა	ინდიკატორი	
ამოცანა 6.1	მუნიციპალიტეტებში მოსახლეობიდან ნარჩენების მართვის ხარჯების სრულად ამოღების სისტემის შემუშავება და ეტაპობრივი განხორციელება	2020 -2030	სახელმწიფოს მხრიდან სუბსიდირების შემცირების პროცენტული მაჩვენებელი	
ამოცანა 6.2	კერძო სექტორიდან ხარჯების სრულად ამოღების სისტემის შემუშავება და განხორციელება	2020- 2025	სახელმწიფოს მხრიდან სუბსიდირების შემცირების პროცენტული მაჩვენებელი	

ამოცანა 6.1	მუნიციპალიტეტებში მოსახლეობიდან ნარჩენების მართვის ხარჯების სრულად ამოღების სისტემის შემუშავება და ეტაპობრივი განხორციელება			
ლონისძიებები	განხორციელების პერიოდი	პასუხისმგებელი ორგანო	ხარჯები	დაფინანსების წყარო
6.1.1	მუნიციპალიტეტები ს სატარიფო სისტემის მეთოდოლოგიის	2016-2020	გბრდს რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის	მიმდინარე პროექტი USAID მუნიციპალური ბიუჯეტი

	შემუშავება და ეტაპობრივი დანერგვა მუნიციპალიტეტებში		სამინისტრო ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო ფინანსთა სამინისტრო მუნიციპალიტეტები		
6.1.2	მუნიციპალიტეტების მიერ ნარჩენების მოსაკრებლის შეგროვების ეფექტიანი სისტემის მოდელის შემუშავება	2018-2020	მუნიციპალიტეტები	150 000 ევრო	დონორთა დახმარება
6.1.3	ნაგავსაყრელებზე ნარჩენების მიღების (ჭიშკრის) მოსაკრებლის განსაზღვრა და შემოღებისთვის შესაბამისი სამართლებრივი აქტის პროექტის შემუშავება, რაც სრულად დაფარავს ნაგავსაყრელის მოწყობასა და ოპერირებასთან დაკავშირებულ ხარჯებს	2018-2020	რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო გბრდს ფინანსთა სამინისტრო ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო მუნიციპალიტეტები	-	დონორთა დახმარება
ამოცანა 6.2		კერძო სექტორიდან ხარჯების სრულად ამოღების სისტემის შემუშავება და განხორციელება			
6.2.1	კომპანიებისათვის არსებული სატარიფო სისტემის გადახედვა და შეცვლა, მუნიციპალური ნარჩენების მართვის ყველა ხარჯის დაფარვის მიზნით	2018-2020	მუნიციპალიტეტები	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება

მიზანი 7		მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების ხელშეწყობა და დანერგვა		
ამოცანები			ვადა	ინდიკატორი
ამოცანა 7.1	ვალდებულებების განსაზღვრა მწარმოებლებისთვის		2019	შემუშავებული კანონმდებლობა

ამოცანა 7.2	მინიმალური მაჩვენებლების მიღწევა სხვადასხვა სპეციფიკური ნარჩენების მართვისათვის:			იხ. ცხრილი	პროცენტული მაჩვენებელი თითოეული ნაკადის მიხედვით	
		2020	2025			2030
	ბატარეები	20%	50%			80%
	ზეთები	50%	75%			90%
	შესაფუთი მასალები	40%	75%			90%
	ნეემ	20%	50%			80%
	საბურავები	50%	70%			90%
	აკუმულატორები	60%	80%			90%
ხმარებიდან ამოღებული სატრანსპორტო საშუალებები	20%	50%	80%			
ამოცანა 7.3	მგვ წამახალისებელი მექანიზმების დანერგვა			2020	სპეციფიკური ნარჩენების პრევენციისა და რეციკლირების ზრდა	

ამოცანა 7.1		ვალდებულებების განსაზღვრა მწარმოებლებისთვის			
ლონისძიებები		განხორციელების პერიოდი	პასუხისმგებელი ორგანო	ხარჯები	დაფინანსების წყარო
7.1.1	მგვ-ს დანერგვის მიზნით წინასწარი შეფასებების ჩატარება და ანალიზი ნარჩენების თითოეული ნაკადისთვის	2017-2018	გბრდს/ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	250 000 ევრო	დონორთა დახმარება
7.1.2	ინდივიდუალური ან კოლექტიური შეგროვების სისტემის ნებაყოფლობითი პილოტირება, შემდეგი ნაკადებისთვის: ბატარეები შეფუთვის ნარჩენები	2017-2018	გბრდს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	100 000 ევრო	კერძო კომპანიები დონორთა დაფინანსება
ამოცანა 7.2	მინიმალური მაჩვენებლების მიღწევა სხვადასხვა სპეციფიკური ნარჩენების მართვისათვის: ბატარეები - 20% ზეთები - 50% შესაფუთი მასალები - 40% ნეემ - 20% საბურავები - 50% აკუმულატორები - 60% ხმარებიდან ამოღებული სატრანსპორტო საშუალებები - 20%				

7.2.1	წინასწარ შერჩეულ მსხვილ მწარმოებლებთან მწარმოებლის გაფართოებული ვალდებულების თაობაზე შეთანხმებების დადება და მწარმოებლების გაერთიანებების ჩამოყალიბება	2017-2019	გბრდს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	და 100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
ამოცანა 7.3		მგვ წამახალისებელი მექანიზმების დანერგვა			
7.3.1	მგვ სახელმძღვანელო დოკუმენტების შემუშავება	2017-2018	გბრდს	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
7.3.2	მგვ დანერგვის ხელშეწყობის მიზნით ეკონომიკური მექანიზმების შესწავლა, შემუშავება და დანერგვა	2018-2020	გბრდს ფინანსთა სამინისტრო ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	და 100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
7.3.3	მგვ დანერგვის და ეფექტურად განხორციელების მიზნით კომპანიების მიერ წარმოებულ პროდუქციაზე შესაბამისი გადასახადის განსაზღვრა	2018-2020	ფინანსთა სამინისტრო ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო გბრდს კერძო სექტორი	და 200 000 ევრო	დონორთა დახმარება

მიზანი 8		ნარჩენების შესახებ მონაცემებისა და ინფორმაციის მართვის სისტემის ჩამოყალიბება და დანერგვა	
ამოცანები		ვადა	ინდიკატორი
ამოცანა 8.1	ნარჩენების შესახებ მონაცემთა მართვის სისტემის (მონაცემების შეგროვება, ანგარიშგება და მონაცემთა ბაზა) შემუშავება და დანერგვა	2016	მოქმედი ელექტრონული სისტემა
ამოცანა 8.2	ნარჩენების შესახებ საჯაროდ ხელმისაწვდომი საინფორმაციო სისტემის შემუშავება და დანერგვა	2020	მოქმედი სისტემა და განახლებადი მონაცემთა ბაზა

ამოცანა 8.1		ნარჩენების შესახებ მონაცემთა მართვის სისტემის (მონაცემების შეგროვება, ანგარიშგება და მონაცემთა ბაზა) შემუშავება და დანერგვა			
ლონისძიებები		განხორციელების პერიოდი	პასუხისმგებელი ორგანო	ხარჯები	დაფინანსების წყარო
8.1.1	მონაცემების შეგროვების სისტემის შემუშავება, რაც მოიცავს მონაცემებისადმი სპეციფიკურ მოთხოვნებს, სტანდარტულ ფორმებს და ანგარიშგების განსაზღვრულ ვადებს	2016	გბრდს	100 000 ევრო 50 000 ევრო	დონორთა დახმარება სახელმწიფო ბიუჯეტი
8.1.2	მონაცემთა ბაზის ჩამოყალიბება, რაც მოიცავს მონაცემთა ფორმატირებას და მონაცემთა ანალიზს	2016-2017	გბრდს	100 000 ევრო 150 000 ევრო	დონორთა დახმარება სახელმწიფო ბიუჯეტი
8.1.3	ნარჩენების შესახებ მონაცემთა შეგროვების ანგარიშგების სახელმძღვანელოს შემუშავება	2016-2017	გბრდს	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
ამოცანა 8.2		ნარჩენების შესახებ საჯაროდ ხელმისაწვდომი საინფორმაციო სისტემის შემუშავება და დანერგვა			
8.2.1	ნარჩენების მონაცემებზე საჯარო ხელმისაწვდომობის სისტემის შემუშავება	2017-2020	გბრდს	50 000 ევრო	დონორთა დახმარება

მიზანი 9		საჯარო სექტორის შესაძლებლობათა გაძლიერება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე; ასევე, კერძო კომპანიების შესაძლებლობათა გაძლიერების ხელშეწყობა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება			
ამოცანები		ვადა	ინდიკატორი		
ამოცანა 9.1	გბრდს-ს და სხვა ცენტრალური სტრუქტურების შესაძლებლობათა გაუმჯობესება	2020	კვალიფიციური პერსონალის არსებობა და ხელმისაწვდომი ფისკალური საშუალებები		
ამოცანა 9.2	მუნიციპალიტეტების შესაძლებლობათა გაუმჯობესება	2020	კვალიფიციური პერსონალის არსებობა და ხელმისაწვდომი ფისკალური საშუალებები		
ამოცანა 9.3	კერძო სექტორის შესაძლებლობათა გაუმჯობესება	2020	კერძო კომპანიების რაოდენობა, რომლებიც		

			ჩართულნი არიან მგვ-ის პროცესში და რომლებიც ასრულებენ კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს
ამოცანა 9.4	საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება ნარჩენების მართვის საკითხებზე	2030	ჩატარებული კამპანიების რაოდენობა

ამოცანა 9.1		გბრდს-ს და სხვა ცენტრალური სტრუქტურების შესაძლებლობათა გაუმჯობესება			
ლონისძიებები		განხორციელების პერიოდი	პასუხისმგებელი ორგანო	ხარჯები	დაფინანსების წყარო
9.1.1	ნარჩენებთან დაკავშირებით, გბრდს და მისი დაქვემდებარებული უწყებების, ასევე სხვა სამინისტროების საჭიროებათა ანალიზი და შესაძლებლობათა გაძლიერების გეგმის შემუშავება	2016	გბრდს სხვები	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება
9.1.2	ნარჩენებთან დაკავშირებით, გბრდს და მისი დაქვემდებარებული უწყებების შესაძლებლობების გაძლიერების ღონისძიებების განხორციელება	2016-2020	გბრდს	300 000 ევრო	დონორთა დახმარება
9.1.3	რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტროს დაქვემდებარებული მყარი ნარჩენების მართვის კომპანიის შესაძლებლობათა გაძლიერების ღონისძიებების განხორციელება	2016-2018	რეგიონული განვითარებისა და ინფრასტრუქტურის სამინისტრო	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება
9.1.4	სოფლის მეურნეობსა და შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროების შესაძლებლობათა გაძლიერების ღონისძიებების განხორციელება	2017-2019	სოფლის მეურნეობის სამინისტრო შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება
9.1.5	ბაზელის კონვენციის მოთხოვნების სრული იმპლემენტაციის მიზნით ნარჩენების ტრანსასაზღვრო გადაზიდვებში ჩართული კომპეტენტური ორგანოების შესაძლებლობათა	2016-2017	გბრდს ფინანსთა სამინისტრო	100 000 ევრო	დონორთა დახმარება

	გადლიერება				
ამოცანა 9.2		მუნიციპალიტეტების შესაძლებლობათა გაუმჯობესება			
9.2.1	მუნიციპალიტეტების შესაძლებლობათა გაძლიერების მიზნით საჭიროებათა ანალიზის ჩატარება და განვითარების გეგმის შემუშავება/განხორციელება	2016-2020	მუნიციპალიტეტი გზრდს	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება
9.2.2	მუნიციპალური ნარჩენების მართვის გეგმების შემუშავება/განხორციელებაში შესაძლებლობების გაძლიერება	2016-2020	გზრდს მუნიციპალიტეტი	250 000 ევრო	დონორთა დახმარება
9.2.3	მუნიციპალიტეტთაშორის ორგანიზაციის ჩამოყალიბება/ ხელშეწყობა	2018-2020	მუნიციპალიტეტი გზრდს	150 000 ევრო	დონორთა დახმარება
ამოცანა 9.3		კერძო სექტორის შესაძლებლობათა გაუმჯობესება			
9.3.1	კერძო სექტორის შესაძლებლობათა გაძლიერების მიზნით საჭიროებათა ანალიზის ჩატარება და განვითარების გეგმის შემუშავება/განხორციელების ხელშეწყობა	2018-2020	გზრდს	200 000 ევრო	დონორთა დახმარება კერძო სექტორი
9.3.2	ნარჩენების მართვის წარმატებული მოდელის პილოტირება შერჩეულ კომპანიებში და მისი გავრცელების ხელშეწყობა სხვა კომპანიებში	2018-2020	გზრდს	250 000 ევრო	დონორთა დახმარება
9.3.3	მგვ და პროდუქტის სასიცოცხლო ციკლის თაობაზე ცნობიერების ამაღლება	2017-2020	გზრდს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო	150 000 ევრო	დონორთა დახმარება
9.3.4	კერძო კომპანიების შესაძლებლობების გაძლიერება გარემოსდაცვითი მმართველების რეგულარული ტრენინგების გზით	2016-2020	გზრდს	-	კერძო სექტორი
ამოცანა 9.4		საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება ნარჩენების მართვის საკითხებზე			

9.4.1	ნარჩენების მართვის თაობაზე საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების პროგრამების შემუშავება და განხორციელება	2016-2020	გბრდს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო	500 000 ევრო	დონორთა დახმარება
-------	---	-----------	---	-----------------	----------------------